

**MAŁOPOLSKI URZĄD WOJEWÓDZKI
W KRAKOWIE**

WYDZIAŁ POLITYKI SPOŁECZNEJ

WP-XI.431.1.4.2020

Protokół
kontrolni kompleksowej

Nazwa kontrolowanej jednostki: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Chełmku
Adres: ul. Staicha 1, 32-660 Chełmek
Imię i nazwisko Dyrektora jednostki kontrolowanej: Jolanta Radecka

Podstawa prawna kontroli:

1. Art. 28 ust.1 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. z 2017 r., poz. 2234 z późn. zm.).
2. Art. 22 pkt 8 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1507 z późn. zm.).
3. Art. 175 ust.1 pkt 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2017 r., poz. 2077 z późn. zm.).
4. Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 23 marca 2005 r. w sprawie nadzoru i kontroli w pomocy społecznej (Dz. U. Nr 61, poz. 543 z późn. zm.).

Data rozpoczęcia i zakończenia czynności kontrolnych w jednostce:

Termin rozpoczęcia: 9 czerwca 2020 r.
Termin zakończenia: 31 lipca 2020 r.

Skład zespołu kontrolującego:

Kierujący zespołem: Joanna Brożek – starszy inspektor wojewódzki, Wydział imię i nazwisko, stanowisko, nr i data upoważnienia Polityki Społecznej Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie, na podstawie upoważnienia do kontroli nr 6/20 z 2 czerwca i 10 lipca 2020 roku, wydanego z upoważnienia Wojewody Małopolskiego przez Jacka Kowalczyka - Dyrektora Wydziału Polityki Społecznej Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie.

Członek zespołu: Agnieszka Rafalska – inspektor wojewódzki, Wydział imię i nazwisko, stanowisko, nr i data upoważnienia Polityki Społecznej Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie, na podstawie upoważnienia do kontroli nr 6/20 z 2 czerwca i 10 lipca 2020 roku, wydanego z upoważnienia Wojewody Małopolskiego przez Jacka Kowalczyka - Dyrektora Wydziału Polityki Społecznej Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie.

Mieczysław Bętkowski – inspektor wojewódzki, Wydział Polityki Społecznej Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie, na podstawie upoważnienia do kontroli nr 6/20 z 2 czerwca i 10 lipca 2020 roku, wydanego z upoważnienia Wojewody Małopolskiego przez Jacka Kowalczyka - Dyrektora Wydziału Polityki Społecznej Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie

Zakres kontroli

- organizacja Ośrodka oraz kwalifikacje kadry,
- realizacja zadań z zakresu administracji rządowej i zadań własnych gminy wynikających z ustawy o pomocy społecznej, w tym pracy socjalnej,
- realizacja wieloletniego programu wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Posiłek w szkole i w domu”,
- realizacja zaleceń pokontrolnych wydanych po ostatniej kontroli kompleksowej.

Okres objęty kontrolą

Od 1 stycznia do 31 grudnia 2019 roku

Ilekoć w niniejszym protokole użyto następujących skrótów, oznaczają one:

1. „Ośrodek” lub „MOPS” – Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Chełmku;
2. „ustawa o pomocy społecznej” - ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2019 r., poz. 1507 z późn. zm.);
3. „Kodeks postępowania administracyjnego” lub „k.p.a.” – ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. - Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 256 z późn.zm);
4. „Program dożywiania” lub „Program” - uchwała Nr 140 Rady Ministrów z dnia 15 października 2018 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019-2023 (M. P. poz. 1007);
5. „Urząd Pracy” lub „PUP” – Powiatowy Urząd Pracy w Oświęcimiu.

USTALENIA KONTROLI

Sposób realizacji zaleceń pokontrolnych wydanych w wyniku poprzedniej kontroli

W wyniku kontroli kompleksowej przeprowadzonej w 2014 roku wydano 16 zaleceń pokontrolnych, skierowanych do Dyrektora Ośrodka oraz stwierdzono 3 istotne uchybienia, o których poinformowano Burmistrza. Ustalono w trakcie bieżącej kontroli, że zrealizowano wszystkie zalecenia.

Organizacja Ośrodka

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej jest wyodrębnioną jednostką budżetową, powołaną uchwałą nr III/14/90 Rady Miejskiej w Chełmku z dnia 27 czerwca 1990 r. w sprawie utworzenia Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Działania Ośrodka obejmują teren gminy zamieszkałej łącznie przez 12 603 mieszkańców. Siedzibą Ośrodka jest budynek położony pod adresem: ul. Staicha 1, 32-660 Chełmek.

Ośrodek zajmuje pomieszczenia na I piętrze w Przychodni SGZOZ, przed budynkiem znajduje się podjazd, a w budynku winda, w holu na parterze wydzielono stanowisko do obsługi osób niepełnosprawnych. Pracownicy socjalni (8 osób) zajmują 4 pomieszczenia oraz 1 stanowisko w piątym pomieszczeniu Ośrodka. Zgodnie z Oświadczeniem Dyrektora, w Ośrodku istnieje możliwość swobodnej rozmowy osoby z pracownikiem socjalnym, a warunki lokalowe Ośrodka są dobre.

[Dowód: akta kontroli, str. 5]

Dyrektor Ośrodka posiada odpowiednie upoważnienia do wydawania decyzji w sprawach z zakresu pomocy społecznej – na podstawie Zarządzenia Burmistrza Nr 0050.292.2016 z dnia 1 czerwca 2016 r. dot. wydawania decyzji w sprawach z zakresu pomocy społecznej należących do właściwości gminy.

W liście kontrolnej wskazano, iż innym istotnym upoważnieniem dla Dyrektora Ośrodka jest Pełnomocnictwo Nr 0052.63.2016 z 1 czerwca 2016 r. do organizowania prac społecznie użytecznych.

Ponadto, Zarządzeniem Burmistrza nr 0050.319.2016 z dnia 21 lipca 2016 r. upoważniono innego pracownika MOPS – p. Joannę Saternus, do wydawania decyzji w sprawach z zakresu pomocy społecznej należących do właściwości gminy.

Osobą zastępującą Dyrektora Ośrodka podczas jej nieobecności jest p. Joanna Saternus na podstawie upoważnienia Dyrektora MOPS Nr DA.0141.6.2017 z dnia 31.01.2017.

[Dowód: akta kontroli, str. 5]

Zapisy dotyczące przyjmowania, rozpatrywania oraz załatwiania skarg i wniosków przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Chełmku zawarto w § 19 Regulaminu organizacyjnego Ośrodka. Zgodnie z ww. zapisami, Dyrektor Ośrodka w sprawach skarg i wniosków przyjmuje obywateli w godzinach pracy Ośrodka. Z przekazanych informacji wynika, iż w kontrolowanym okresie wpłynęło do Ośrodka 14 skarg i wniosków, w tym 12 wniosków, 1 skarga dot. procedury przyznawania dodatku mieszkaniowego oraz 1 skarga dot. asystenta rodziny.

[Dowód: akta kontroli, str. 137-146]

Ośrodek posiada instrukcję kancelaryjną oraz jednolity rzeczowy wykaz akt uzgodnione z Archiwum Państwowym w Katowicach, wprowadzone Zarządzeniem 4/2017 Dyrektora MOPS z dnia 12 czerwca 2017 roku (uzgodniono z Archiwum w Katowicach 7 czerwca 2017 roku).

[Dowód: akta kontroli, str. 6]

Ośrodek działa w oparciu o:

1. Statut, przyjęty Uchwałą Nr XXV/202/2012 Rady Miejskiej w Chełmku z dnia 28 grudnia 2012 r. w sprawie Statutu MOPS w Chełmku.
2. Regulamin Organizacyjny, wprowadzony Zarządzeniem Dyrektora MOPS 4/2019 z dnia 4 lutego 2019 (zm. 6/2020 z dnia 11.02.2020 r.).

Z zapisów Regulaminu Organizacyjnego Ośrodka wynika, że w strukturze organizacyjnej wyodrębniono Komórkę ds. świadczeń rodzinnych – Działu Świadczeń dla Rodzin.

[Dowód: akta kontroli, str. 137-150]

Zgodnie z zapisami Statutu Ośrodek realizuje również zadania z zakresu:

- ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- ustawy o świadczeniach rodzinnych,
- ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów,
- ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych,
- ustawy o dodatkach mieszkaniowych,
- ustawy o systemie oświaty,
- ustawy o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów,
- ustawy - prawo energetyczne,
- ustawy o pomocy państwa w wychowaniu dzieci,
- ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”.

[Dowód: akta kontroli, str.147-150]

W Ośrodku wyodrębniono sekcję ds. pracy socjalnej. Zgodnie z zapisami § 13. Regulaminu Organizacyjnego ustalono następującą strukturę organizacyjną Działu Pomocy dla Rodzin:

1. Stanowisko ds. pierwszego kontaktu,
2. Sekcja ds. usług
3. Sekcja ds. pracy socjalnej
4. Sekcja ds. świadczeń przyznawanych decyzją.

Do podstawowych zadań Sekcji ds. pracy socjalnej należy w szczególności: przeprowadzanie rodzinnych wywiadów środowiskowych i zawieranie kontraktów socjalnych oraz indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności. Natomiast, do podstawowych zadań Sekcji ds. świadczeń przyznanych decyzją należy w szczególności: przeprowadzanie

rodzinych wywiadów środowiskowych u osób i rodzin wymagających pomocy finansowej zgodnie z ustawą o pomocy społecznej.

Obowiązujące uchwały dotyczące realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej:

1. Uchwała Nr XXIV/196/2004 Rady Miejskiej Chełmek z dnia 22 grudnia 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków przyznawania i odpłatności za usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze oraz częściowego lub całkowitego zwolnienia od opłat i trybu ich pobierania /Zmiana IX/73/2007 z dnia 12 lipca 2007 r.
2. Uchwała Nr VIII/49/2011 Rady Miejskiej Chełmek z dnia 11 maja 2011 r. w sprawie sprawienia pogrzebu przez Gminę Chełmek oraz zasad zwrotu kosztów pogrzebu.
3. Uchwała Nr XLI/388/2014 Rady Miejskiej Chełmek z dnia 28 października 2014 r. w sprawie zasad zwrotu wydatków za świadczenia z pomocy społecznej.
4. Uchwała Nr XIII/134/20 Rady Miejskiej Chełmek z dnia 18 lutego 2020 w sprawie szczegółowych zasad ponoszenia odpłatności za pobyt w ośrodkach wsparcia i mieszkaniach chronionych;
5. Uchwała Nr III/27/18 Rady Miejskiej w Chełmku z dnia 20 grudnia 2018 r. w sprawie ustalenia szczegółowych zasad ponoszenia odpłatności za pobyt w ośrodkach wsparcia udzielających schronienia osobom tego pozbawionym, w tym osobom bezdomnym, tj. w ośrodku wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, w dziennym domu pomocy, w domu dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, klubie samopomocy, w schronisku dla osób bezdomnych oraz w schronisku dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi.
6. Uchwała Nr III/29/18 Rady Miejskiej w Chełmku z dnia 20 grudnia 2018 r. w sprawie przyjęcia programu osłonowego "Posiłek w szkole i w domu"
7. Uchwała Nr III/28/18 Rady Miejskiej w Chełmku z dnia 20 grudnia 2018 r. w sprawie podwyższenia kryterium dochodowego uprawniającego do przyznania nieodpłatnie pomocy w zakresie dożywiania w ramach wieloletniego rządowego programu "Posiłek w szkole i w domu" na lata 2019-2023 oraz określenia zasad zwrotu wydatków w tym zakresie.

[Dowód: akta kontroli, str. 53-74]

Wniesiono uwagi do zapisów zawartych w uchwałach:

1. Nr III/28/1818 Rady Miejskiej w Chełmku z 20 grudnia 2018 roku w sprawie podwyższenia kryterium dochodowego uprawniającego do przyznania nieodpłatnie pomocy w zakresie dożywiania w ramach wieloletniego rządowego programu: „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019 – 2023 oraz określania zasad zwrotu wydatków w tym zakresie. - uwagi przedstawiono w części protokołu dot. dożywiania.
2. Nr III/27/18 Rady Miejskiej w Chełmku z dnia 20 grudnia 2018 r. w sprawie ustalenia szczegółowych zasad ponoszenia odpłatności za pobyt w ośrodkach wsparcia udzielających schronienia osobom tego pozbawionym, w tym osobom bezdomnym, tj. w ośrodku wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, w dziennym domu pomocy, w domu dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, klubie samopomocy, w schronisku dla osób bezdomnych oraz w schronisku dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi jest sprzeczna z art. 51b ustawy o pomocy społecznej.
W związku, że w ww. uchwale wymieniono „ośrodki wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi” uzyskano wyjaśnienie: *„Przy ustalaniu odpłatności za pobyt w Środowiskowym Domu Samopomocy w Chełmku Pobyt Dzienny A w decyzji przywołujemy art. 51b. ust. 1. ustawy o pomocy społecznej, w którym ustawodawca ustala wprost wysokość opłaty i nie daje Radzie Gminy legitymizacji do tworzenia prawa lokalnego w tym zakresie „Odpłatność miesięczną za usługi świadczone w ośrodkach wsparcia osobom z zaburzeniami psychicznymi ustala się w wysokości 5% kwoty dochodu osoby samotnie gospodarującej lub kwoty dochodu na osobę w rodzinie, jeżeli dochód osoby samotnie gospodarującej lub dochód na osobę w rodzinie przekracza kwotę 300% odpowiedniego kryterium dochodowego, o którym mowa w art. 8 ust. 1 pkt 1 i 2”.*

W kontrolowanych aktach potwierdzono, że w decyzjach o ustaleniu odpłatności za pobyt w ŚDS powoływano się na art. 51b ustawy a nie na ww. Uchwałę.

Pozostałe uwagi przedstawiono w części protokołu dot. schronienia.

[Dowód: akta kontroli, str. 119]

3. Nr XIII/134/20 Rady Miejskiej Chełmek z dnia 18 lutego 2020 w sprawie szczegółowych zasad ponoszenia odpłatności za pobyt w ośrodkach wsparcia i mieszkaniach chronionych - uwagi przedstawiono w części protokołu dot. schronienia.

Zasoby kadrowe i kwalifikacja pracowników

Stwierdzono, że osoba kierująca Ośrodkiem od 2016 roku posiada kwalifikacje określone w art. 122 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej (specjalizację z zakresu organizacji pomocy społecznej i wymagany staż pracy w pomocy społecznej).

[Dowód: akta kontroli, str. 249-252]

Zgodnie z listą kontrolną, w Ośrodku, na dzień 4 marca 2020 r. zatrudnionych było 8 (8 etatów) pracowników socjalnych, w tym 1 koordynator. Zatrudnieni w Ośrodku pracownicy socjalni posiadają wymagane kwalifikacje. Zgodnie z art. 110 ust. 11 ustawy Ośrodek winien zatrudniać pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy w stosunku jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na 2000 mieszkańców lub proporcjonalnie do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących, objętych pracą socjalną w stosunku jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na nie więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących. Na jednego pracownika socjalnego przypada 16 rodzin/osób samotnie gospodarujących objętych pracą socjalną oraz 1 575 mieszkańców gminy. Ośrodek spełniał zatem wymogi, o których mowa w art. 110 ust. 11 ustawy o pomocy społecznej.

[Dowód: akta kontroli, str. 23-28, 231-252]

Zgodnie z art. 121 ust. 3a ustawy o pomocy społecznej w przypadku, gdy do podstawowych obowiązków należy świadczenie pracy socjalnej w środowisku, w tym przeprowadzanie rodzinnych wywiadów środowiskowych poza siedzibą jednostki, przysługuje wypłacany co miesiąc dodatek do wynagrodzenia w wysokości 250 zł.

Wg listy kontrolnej dodatek w wysokości 250 zł pobierało 7 pracowników socjalnych. Natomiast wg tabeli nr 1.1 oraz 1.3 w Ośrodku zatrudniano 10 pracowników socjalnych. W związku z powyższym poproszono o wyjaśnienie rozbieżności i o wskazanie pracowników socjalnych nie pobierających dodatku. Uzyskano następujące wyjaśnienie:

„Na dzień kontroli w Ośrodku Pomocy Społecznej w Chełmku zatrudnionych jest 8 pracowników, z czego 7 pobiera dodatek specjalny.

W tabeli 1.1 oraz 1.3 wykazano wszystkich pracowników socjalnych zatrudnionych w okresie objętym kontrolą tj. rok 2019. W 2019 roku łącznie było zatrudnionych 10 pracowników. Rozbieżność wynika z tego, że w roku 2019 zmieniał się skład kadry pracowników socjalnych. Sytuacja ta dotyczyła 2 pracowników socjalnych tj.

- Pani Joanna Z.[...] zatrudniona była do 20.01.2019 r.,

- Pani Aleksandra B.[...] zatrudniona była do 30.11.2019 r.

Reasumując wyjaśniam, iż rozbieżność dotycząca liczby zatrudnionych pracowników socjalnych na dzień kontroli, a rozpisana wg tabeli 1.1. oraz 1.3 wynika z zakończenia stosunku pracy z 2 pracownikami socjalnymi.

Dodatek specjalny w wysokości 250 zł nie jest pobierany przez Panią Joannę S.[...] zatrudnioną na stanowisku „Starszy specjalista pracy socjalnej- koordynator”. Pracownik nie pobiera dodatku ponieważ do jego podstawowych obowiązków nie należy świadczenie pracy socjalnej w środowisku oraz przeprowadzanie rodzinnych wywiadów środowiskowych.”

[Dowód: akta kontroli, str. 79]

Ustalono, iż od stycznia do grudnia 2019 roku dodatek w wysokości 250 zł z tytułu świadczenia pracy socjalnej w środowisku, w tym przeprowadzania rodzinnych wywiadów środowiskowych poza siedzibą jednostki, o którym mowa w art. 121 ust. 3a ustawy o pomocy społecznej, otrzymywało 9 (9 etatów) pracowników socjalnych. Zakresy czynności (zadań) umieszczone w aktach osobowych 7 pracowników socjalnych zawierają stosowne zapisy, dotyczące przeprowadzania rodzinnych wywiadów środowiskowych.

[Dowód: akta kontroli, str.141, 295-313.]

W przypadku 2 pracowników socjalnych p. Katarzyny M.-D. i p. Małgorzaty W., zapisy w zakresie ich zadań obowiązujący od 18 lutego 2019 roku obejmują prowadzenie pracy socjalnej cyt.: „*Prowadzenie pracy socjalnej na rzecz osób i rodzin przy wykorzystaniu metod, technik i narzędzi właściwych dla pracy socjalnej, w tym m.in. sporządzanie diagnozy, planów pracy, zawieranie kontraktów socjalnych.*”. Poprzedni zakres zadań z 4 czerwca 2018 roku obejmował przeprowadzanie rodzinnych wywiadów środowiskowych. Kolejne zakresy zadań z 26.04.2019 zawierają zapisy o przeprowadzaniu rodzinnych wywiadów środowiskowych.

[Dowód: akta kontroli, str. 6, 265, 271, 275, 281, 2537-2540]

Analiza przekazanej dokumentacji wykazała, że pracownik socjalny p. Katarzyna M.-D. i p. Małgorzata przeprowadzali ww. wywiady w okresie objętym kontrolą.

[Dowód: akta kontroli, str. 1145, 2233-2236, 2545-2553]

Dodatek z tytułu świadczenia pracy socjalnej w środowisku nie był uwzględniany w wynagrodzeniu minimalnym pracowników socjalnych, co potwierdza tabela znajdująca się w dokumentacji kontrolnej.

[Dowód: akta kontroli, str. 27]

W toku czynności kontrolnych ustalono (skorygowana tabela nr 1.2), iż 1 pracownik socjalny - koordynator, realizuje inne zadania niż określone w art. 119 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej. Na podstawie zakresu zadań ustalono, iż 2 pracowników socjalnych wykonuje zadania z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

[Dowód: akta kontroli, str. 401-409, 253, 265, 275]

Na pytanie w jakim zakresie pracownicy socjalni Ośrodka udzielają informacji, wskazówek i pomocy w zakresie rozwiązywania spraw życiowych osobom, które dzięki tej pomocy były zdolne samodzielnie rozwiązywać problemy będące przyczyną trudnej sytuacji życiowej uzyskano następująca odpowiedź: „*Pracownicy socjalni udzielają informacji w zakresie świadczeń pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych, możliwości skorzystania z poradnictwa prawnego, psychologicznego, pomocy instytucjonalnej, motywują do poszukiwania zatrudnienia, motywują osoby uzależnione od alkoholu do pracy nad problemem uzależnienia, kierują wnioski do Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, udzielają pomocy w skompletowaniu wniosków w sprawie ustalenia stopnia niepełnosprawności, pomagają w sporządzaniu pism w sprawie ubiegania się o przyznanie mieszkań, zobowiązują do ubiegania się o przysługujące świadczenia, świadczą poradnictwo w zakresie dbania o higienę osobistą, zdrowie, gospodarowanie budżetem domowym i prawidłowe wypełnianie funkcji opiekuńczo-wychowawczych.*”.

[Dowód: akta kontroli, str. 7]

Zgodnie z art. 119 ust.2 pkt 6 ustawy „*Przy wykonywaniu zadań pracownik socjalny jest obowiązany [...] 6) podnosić swoje kwalifikacje zawodowe poprzez udział w szkoleniach i samokształcenie*”. Jak wynika z listy kontrolnej, 8 pracowników socjalnych podnosiło kwalifikacje poprzez udział w szkoleniach zgodnie z art. 119 ust. 2 pkt 6 ustawy o pomocy społecznej organizowanych przez firmy zewnętrzne oraz 8 pracowników poprzez samokształcenie.

[Dowód: akta kontroli, str. 7]

W związku z informacją, iż pracownicy socjalni w okresie objętym kontrolą podnosili swoje kwalifikacje zgodnie z art. 119 ust. 2 pkt 6 ustawy o pomocy społecznej, poproszono o podanie w jaki sposób pracownicy podnoszą swoje kwalifikacje poprzez samokształcenie. Uzyskano wyjaśnienie następującej treści:

„- regularne korzystanie z informacji na portalu pomocy społecznej www.ops.pl, oraz innych źródłach internetowych, np. www.mrpips.gov.pl, www.senior.gov.pl, www.przemoc.gov.pl, <https://www.gov.pl/web/koronawirus>,

- monitorowanie na bieżąco zmian w przepisach prawa,

- regularne śledzenie forum Sygnity,

- uczestnictwo w szkoleniach – szkolenia indywidualne (wypisano w pkt 9) oraz doradztwo i konsultacje specjalistyczne w MOPS zrealizowane przez p. Bartłomieja Mazurkiewicza w dniu 13 listopada 2020 „Pomoc społeczna zmiany 2019”

- korzystanie z literatury dotyczącej pomocy społecznej, w tym korzystanie z serii wydawniczej „Nowa Praca Socjalna”

- MOPS w Chełmku jest stałym członkiem Forum pomocy społecznej prowadzonego przez MISTiA w Krakowie systematycznie dyrektor lub pracownicy uczestniczą w spotkaniach”.

[Dowód: akta kontroli, str. 79]

W okresie objętym kontrolą nie korzystano z poradnictwa prawnego i psychologicznego Ośrodka Interwencji Kryzysowej w związku z sytuacjami kryzysowymi wynikającymi z obowiązków służbowych oraz z doradztwa metodycznego organizowanego przez powiat.

Ośrodek korzystał z organizowanego przez powiat szkolenia i doskonalenia zawodowego kadr pomocy społecznej. Jak wyjaśniono: „Projekt Erasmus+, Partnerstwa strategiczne na rzecz kształcenia i szkoleń zawodowych pn.: Level up- competences of the future”. Projekt ma na celu opracowanie innowacyjnych rezultatów oraz wykorzystanie intensywnych działań upowszechniających w sektorze pomocy socjalnej. Wypracowane rezultaty służyć będą podnoszeniu kwalifikacji zawodowych pracowników socjalnych, asystentów rodziny oraz koordynatorów rodziny w obszarze ich kluczowych kompetencji tj. umiejętności stosowania wystandaryzowanych narzędzi diagnozujących wspierających proces analiz i obserwacji w pracy z klientem. Głównie założenie projektu to nacisk na podnoszenie posiadanych kwalifikacji zawodowych pracowników sektora pomocy społecznej.”.

[Dowód: akta kontroli, str. 7]

W związku z informacją, iż w Ośrodku nie prowadzono superwizji w pracy socjalnej poproszono o wskazanie powodów braku zapewnienia pracownikom prawa do superwizji w pracy socjalnej (art. 121a ust. 2 ustawy o pomocy społecznej. Uzyskano następującą odpowiedź: „W 2019 roku nie realizowano superwizji. Superwizja była zapewniona w roku 2018 oraz planowana jest w 2020. Z uwagi na epidemię koronawirusa odbędzie się w drugim półroczu 2020.”.

[Dowód: akta kontroli, str. 7]

Z treści powyższego wyjaśnienia wynika, że w kontrolowanym okresie nie zapewniono pracownikom socjalnym superwizji w pracy socjalnej, o której mowa w art. 121 ust. 2 ustawy o pomocy społecznej.

W Ośrodku zatrudnione są 3 osoby do realizacji usług opiekuńczych w ramach zadań własnych na podstawie umowy o pracę oraz 2 osoby do realizacji usług opiekuńczych w ramach zadań zleconych. Nie zatrudniano osób do realizacji specjalistycznych usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

[Dowód: akta kontroli, str. 7]

Analiza i ocena zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej. Informowanie o zakresie udzielanej pomocy społecznej

Realizacja obowiązku udostępniania informacji publicznej na stronie internetowej BIP o zakresie udzielanej pomocy społecznej, wynika z przepisu art. 6 ust. 1 pkt 2 lit. c i pkt 3 lit. d ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2019 r., poz. 1429). Skutkiem realizowania obowiązku udostępniania informacji o możliwych formach pomocy na stronie BIP, może być nieudzielenie niektórych form pomocy oraz udzielanie

pomocy – tylko w podstawowych, najbardziej znanych formach – spowodowane niewiedzą potencjalnych beneficjentów o możliwości ich otrzymania.

Na stronie BIP znajdują się dokumenty organizacyjne Ośrodka, wskazany jest cel działalności oraz wymienia się zadania w zakresie pomocy społecznej oraz zapis „Szczegółowe informacje o zasadach udzielania pomocy znajdują się na stronach pomoc społeczna <http://www.mops.chelmek.pl/index.php/pomoc-spooleczna>”.

Na dzień 25 września 2020 roku Ośrodek na stronie internetowej MOPS w Chełmku <http://www.mops.chelmek.pl/index.php/pomoc-spooleczna> udostępniał informacje tylko o wybranych świadczeniach niepieniężnych, przykładowo stwierdzono brak informacji na temat pomocy w formie mieszkania chronionego czy DPS, a informacja dotycząca pomocy w formie posiłku ogranicza się do uczniów i dzieci uczęszczających do przedszkoli, tj. że „*posiłki dla uczniów szkół i wychowanków przedszkoli, przysługuje bezpłatnie rodzinom, w których dochód na osobę w rodzinie nie przekracza 150% kryterium dochodowego na osobę w rodzinie tj. 792,00 zł*”. Należy również zaznaczyć, iż „*konsultacje i poradnictwo specjalistyczne udzielane przez psychologa i prawnika*” należy do zadań powiatu.

[Dowód: akta kontroli, str.391-400]

Sporządzanie oceny zasobów pomocy społecznej wraz z rekomendacjami

Zgodnie z art. 16a ust.4 ustawy o pomocy społecznej: „4. Organ wykonawczy jednostki samorządu terytorialnego przedstawia co roku do dnia 30 kwietnia odpowiednio radzie gminy, radzie powiatu, a do dnia 30 czerwca sejmikowi województwa właściwej jednostki samorządu terytorialnego ocenę, o której mowa w ust. 1. Ocena wraz z rekomendacjami jest podstawą do planowania budżetu na rok następny”.

Jak wynika z przedstawionych informacji, ocena zasobów pomocy społecznej za lata 2014 do 2018 została przekazana do akceptacji Radzie Miejskiej 30.04.2019; 12.04.2018; 12.04.2017; 26.04.2016; 22.04.2015, tj. do dnia 30 kwietnia danego roku, zgodnie z art. 16a ust. 4 ustawy o pomocy społecznej.

[Dowód: akta kontroli, str.8]

Na pytanie czy ocena zasobów pomocy społecznej wraz z rekomendacjami brana jest pod uwagę przy monitoringu realizacji Strategii udzielono następującej odpowiedzi: „*Tak. Ocena Zasobów jest wykorzystywana, wraz ze Sprawozdaniem MRPiPS stanowią cenne źródło danych wykorzystywanych w celu monitoringu i planowania działań.*”.

W związku z pytaniem o rekomendacje dla Wójta/Rady Gminy zawarte w OZPS udzielono następującej odpowiedzi: „*Przedstawiono następujące wnioski końcowe.*”.

„*Ocena zasobów pomocy społecznej dla gminy Chełmek za 2018 rok została przygotowana na podstawie danych zebranych przez Ośrodek Pomocy Społecznej za pośrednictwem systemu Centralnej Aplikacji Statystycznej MRPiPS. Dane z Oceny umożliwiają analizowanie i monitorowanie występowania problemów społecznych oraz planowanie działań aktywizujących jednostki samorządu terytorialnego w obszarze usług społecznych. Zawarte w niej informacje są materiałem poglądowym mającym ułatwić władzom gminy podejmowanie decyzji związanych z planowaniem budżetu w zakresie polityki społecznej w kolejnym roku i stały się podstawą do sformułowania poniższych wniosków i rekomendacji.*”.

Dokonując analizy pod kątem powodu przyznania pomocy ustalono, iż dominującym powodem ubiegania się o świadczenia z pomocy społecznej w 2018 roku było ubóstwo (110 środowisk), wynikające z trzech głównych powodów: niepełnosprawność (107 środowisk), długotrwała i ciężka choroba (90 środowisk), bezrobocie (57 środowisk).

Hierarchia powodów ubiegania się o pomoc nie zmienia się od kilku lat, natomiast maleje liczba osób bezrobotnych oraz liczba środowisk objętych pomocą. Wynika to z polepszającej się sytuacji na rynku pracy oraz wprowadzenia świadczenia 500+. W rejonie gminy Chełmek systematycznie przybywa nowych miejsc pracy, tym samym stopniowo bezrobocie coraz rzadziej staje się przesłanką do przyznania pomocy.

Zauważyć należy, że zmienia się struktura demograficzna mieszkańców gminy. Z roku na rok wzrasta liczba seniorów. Tym samym wzrasta zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze. Aby zabezpieczyć rosnące potrzeby, MOPS zwiększył obsadę personelu opiekunek - 3 etaty w 2018 roku.

Gmina zapewnia w miarę szeroką ofertę wsparcia dla dzieci i rodzin z różnymi problemami. Brakujące ogniwa w systemie pomocy społecznej to mieszkania chronione oraz ośrodki wsparcia dziennego dla seniorów. Planuje się w kolejnych latach rozwój w tych obszarach”.

[Dowód: akta kontroli, str. 39-49]

W ocenie zasobów za rok 2019 w pkt.10 pn. „Wnioski końcowe” zawarto następującą informację: „Ocena zasobów pomocy społecznej dla gminy Chełmek za 2019 rok została przygotowana na podstawie danych zebranych przez Ośrodek Pomocy Społecznej za pośrednictwem systemu Centralnej Aplikacji Statystycznej MRPiPS. Dane z Oceny umożliwiają analizowanie i monitorowanie występowania problemów społecznych oraz planowanie działań aktywizujących jednostki samorządu terytorialnego w obszarze usług społecznych. Zawarte w niej informacje są materiałem pogładowym mającym ułatwić władzom gminy podejmowanie decyzji związanych z planowaniem budżetu w zakresie polityki społecznej w kolejnym roku i stały się podstawą do sformułowania poniższych wniosków i rekomendacji.

Na terenie gminy występuje niedobór lokali i pomieszczeń przeznaczonych do udzielania schronienia, w tym brak infrastruktury mieszkań chronionych – co sformułowane zostało jako zalecenie pokontrolne przez Inspektorów Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego przeprowadzających kompleksową kontrolę Ośrodka w 2014 roku. Ośrodek zabezpiecza dach nad głową osobom bezdomnym - mamy podpisane porozumienie z Chrześcijańskim Stowarzyszeniem Dobroczynnym w Kluczach, które może zapewnić schronienie dla 2 mieszkańców gminy, natomiast nie posiadamy mieszkań chronionych, np. dla ofiar przemocy, dla seniorów, dla osób niepełnosprawnych, które mogłyby być wykorzystane w razie konieczności natychmiastowej potrzeby zapewnienia schronienia.

Mieszkanie chronione jest formą pomocy społecznej przygotowującą osoby tam przebywające, pod opieką specjalistów, do prowadzenia samodzielnego życia lub zastępującą pobyt w placówce zapewniającej całodobową opiekę. Mieszkanie chronione zapewnia warunki samodzielnego funkcjonowania w środowisku, w integracji ze społecznością lokalną. Mieszkanie chronione może być prowadzone przez każdą jednostkę organizacyjną pomocy społecznej lub organizację pożytku publicznego. Pobyt w mieszkaniu chronionym może być przyznany osobie, która ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebuje wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu, ale nie wymaga usług w zakresie świadczonym przez jednostkę całodobowej opieki, w szczególności osobie z zaburzeniami psychicznymi, osobie opuszczającą pieczę zastępczą w rozumieniu przepisów o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, młodzieżowy ośrodek wychowawczy, zakład dla nieletnich, a także cudzoziemcowi, który uzyskał w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą. Rozeznano możliwości realizowania zadania wspólnie z okolicznymi gminami. Rozeznano możliwości zawarcia porozumienia z innymi gminami, np. mieszkanie chronione (przeznaczone dla osób opuszczających noclegownię) prowadzi MOPS

w Oświęcimiu, ale nie jest zainteresowany zawarciem porozumienia w tej sprawie z gminą Chełmek.

W perspektywie roku 2020 oraz lat kolejnych, priorytetowym zadaniem Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej staje się zapewnienie wsparcia dla starzejącej się części społeczności lokalnej. Na terenie gminy istnieje bogata oferta działań dla osób starszych będących w dobrej kondycji fizycznej – Uniwersytet Trzeciego Wieku, Klub Aktywni+, projekty realizowane dla seniorów przez Stowarzyszenie Rodzina Kolpinga oraz Stowarzyszenie Inicjatyw Społecznych Kreacja. Stopniowo narasta problem niesamodzielnych osób starszych, pozbawionych opieki, którzy nie potrafią samodzielnie funkcjonować w środowisku. Zachodzi konieczność zapewnienia środków z jednej strony na wydłużenie możliwości pobytu

w środowisku, tworzenie form pomocy i wsparcia dziennego (np. Dzienny Dom Pobytu, Klub Seniora, Mieszkanie Chronione itp.), ale także na sfinansowanie kosztów pobytu w Domach Pomocy Społecznej. Aby zaspokoić zwiększające się zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze, zwiększono obsadę kadrową opiekunek. Planuje się dalsze zwiększenie liczby godzin usług opiekuńczych, wdrożenie specjalistycznych usług opiekuńczych oraz realizację projektów partnerskich mających na celu poprawę jakości życia seniorów. W 2020 roku Ośrodek rozpocznie realizację programu Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej. Kontynuowany będzie program usługi opiekuńcze 75+.”

[Dowód: akta kontroli, str. 1007]

Współpraca z innymi podmiotami mogącymi posiadać informacje o potencjalnych beneficjentach pomocy społecznej

Jak wynika z przedstawionych informacji, na terenie Gminy Chełmek „Partnerstwo Lokalne związane w 2015 roku funkcjonuje przez cały czas, na rzecz rozwiązywania problemów osób chorych, niepełnosprawnych.”

[Dowód: akta kontroli, str. 15]

W celu prawidłowej realizacji ustawowych zadań, Ośrodek angażuje się: „W ramach partnerstwa w e współpracy ze Stowarzyszeniem Inicjatyw Społecznych KREACJA, MOPS corocznie realizuje projekt na rzecz chorujących seniorów w ramach ASOS /2015, 2016, 2017, 2018, 2019/ - w działania projektowe angażowane są instytucje wymienione powyżej i włączane kolejne, m.in. jest organizowana corocznie wspólna impreza środowiskowa. Np. 2019 – Patriotyczny Dzień Seniora w Bobrku /MOPS, Koło Gospodyń w Bobrku, Samorządowy Zespół Szkół w Bobrku, MOKSiR, Stowarzyszenie Krecja/. Współpraca z Caritas Archidiecezji Krakowskiej w realizacji PO Pomoc Żywnościowa.

Partnerstwo Lokalne związane w 2015 roku funkcjonuje przez cały czas, na rzecz rozwiązywania problemów osób chorych, niepełnosprawnych pomiędzy instytucjami:

Stowarzyszenie Inicjatyw Społecznych KREACJA z siedzibą: 32-660 Gorzów, ul. Wrzosowa 12; KRS 0000452540;

Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych „RAZEM” z siedzibą: 32-600 Oświęcim, ul. Dąbrowskiego 125; KRS 0000374145,

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Chełmku z siedzibą: 32-660 Chełmek, ul. Staicha 1
Samodzielny Gminny Zakład Opieki Zdrowotnej w Chełmku z siedzibą: 32-660 Chełmek, ul. Staicha 1;

Miejski Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji w Chełmku z siedzibą: 32-660 Chełmek, Plac Kilińskiego 3;

Środowiskowy Dom Samopomocy Pobyt Dzienny A w Chełmku z siedzibą: 32-660 Chełmek, ul. Kochanowskiego 1

Fundacja im. Brata Alberta - Warsztat Terapii Zajęciowej w Chełmku z siedzibą: 32-660 Chełmek, ul. Przemysłowa 2, NIP 6761071703,

Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów - Oddział Rejonowy w Chełmku z siedzibą: 32-660 Chełmek, ul. Topolowa 1, NIP 5471773543”.

[Dowód: akta kontroli, str. 39-46]

Opracowanie gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych

W 2019 roku obowiązywała Uchwała nr XI/120/2015 Rady Miejskiej w Chełmku z dnia 26 listopada 2015 roku w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Chełmek na lata 2016 - 2020.

Strategia zawiera wszystkie elementy, o których mowa w art. 16b ustawy o pomocy społecznej.

Należy zaznaczyć, iż ramy finansowe Strategii określono kwotowo w poszczególnych latach 2015-2020, a „Na realizację Strategii w latach kolejnych przyjęto założenie wzrostu

nakładów na poziomie minimum 102% rocznie z zastrzeżeniem, że będzie on uzależniony od sytuacji finansowej Gminy”.

[Dowód: akta kontroli, str. 1001-1003]

Na pytanie czy powołano Zespół do monitorowania i oceny strategii uzyskano odpowiedź następującej treści: „Strategia nie zakłada takiego sposobu monitorowania. W strategii zawarto zapis: „Wnioski formułowane na podstawie monitoringu i ewaluacji służą przede wszystkim ocenie użyteczności podejmowanych działań. Stanowią podstawę do wprowadzania ewentualnych modyfikacji i zmian w Strategii. Będą one ujmowane w corocznym raporcie – informacji.

Nadzór nad Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych sprawuje:

- Rada Miejska w Chełmku, która przyjmuje strategię i zatwierdza zmiany do Strategii;
- Burmistrz Chełmka, który odpowiada za całościową realizację Strategii” W imieniu Burmistrza dyrektor MOPS przedkłada informacje corocznie wraz ze sprawozdaniem z realizacji zadań MOPS.”

[Dowód: akta kontroli, str. 39-46]

Na pytanie o sposób i stopień realizacji działań zawartych w Strategii udzielono w liście kontrolnej następującej informacji: „W strategii zawarto zapis: „Wnioski formułowane na podstawie monitoringu i ewaluacji służą przede wszystkim ocenie użyteczności podejmowanych działań. Stanowią podstawę do wprowadzania ewentualnych modyfikacji i zmian w Strategii. Będą one ujmowane w corocznym raporcie – informacji. Nadzór nad Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych sprawuje:

- Rada Miejska w Chełmku, która przyjmuje strategię i zatwierdza zmiany do Strategii;
- Burmistrz Chełmka, który odpowiada za całościową realizację Strategii” W imieniu Burmistrza dyrektor MOPS przedkłada informacje corocznie wraz ze sprawozdaniem z realizacji zadań MOPS.”

Wg oświadczenia, sporządzono ocenę stopnia realizacji zaplanowanych w Strategii celów i działań. Przedstawiono do wglądu „Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej za 2018 rok”. Sprawozdanie zawiera m.in. analizę wskaźników Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

Sporządzanie sprawozdawczości oraz przekazywanie jej właściwemu wojewodzie

Obowiązek sporządzania sprawozdawczości oraz przekazywanie jej właściwemu wojewodzie, również w formie dokumentu elektronicznego, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego określa art. 17 ust.1 pkt 17 ustawy o pomocy społecznej.

Tabela nr 1. Terminowość przekazywania sprawozdań.

Typ sprawozdania	Termin wymagany	Termin przekazania
Sprawozdanie z realizacji programu "Posiłek w szkole i w domu"	20.01.2020	20.01.2020
Sprawozdanie MRPiPS-03	22.07.2019	22.07.2019
	20.01.2020	20.01.2020

[Dowód: akta kontroli, str. 51]

Wymagane sprawozdania Ośrodek przekazywał terminowo.

Przyznawanie i wypłacanie przewidzianych ustawą świadczeń

Z treści informacji udzielonej przez Dyrektora Ośrodka oraz przekazywanych sprawozdań wynika, że w okresie od stycznia do grudnia 2019 roku nie realizowano następujących zadań:

- zapewnienie ubrania osobom tego pozbawionym;
- przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowanego;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych, celowych i pomocy rzeczowej, pod warunkiem zwrotu;
- opłacanie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę, która zrezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem;
- organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych,
- prowadzenie i zapewnienie miejsc w mieszkaniach chronionych;
- przyznawanie i wypłacanie pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie w formie zasiłków, pożyczek oraz pomocy w naturze;
- prowadzenie domów pomocy społecznej i ośrodków wsparcia o zasięgu gminnym,
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, a także udzielanie schronienia, posiłku oraz niezbędnego ubrania cudzoziemcom, o których mowa w art. 5a;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, a także udzielanie schronienia oraz zapewnianie posiłku i niezbędnego ubrania cudzoziemcom, którym udzielono zgody na pobyt ze względów humanitarnych lub zgody na pobyt tolerowany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- wynagrodzenie należne opiekunowi z tytułu sprawowania opieki przyznane przez sąd.

Przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych

W okresie objętym kontrolą przyznawano i wypłacano zasiłki stałe i opłacano składki na ubezpieczenie zdrowotne.

Pomocy w tej formie udzielono 48 osobom, w tym 39 osobom samotnie gospodarującym oraz 11 osobom pozostającym w rodzinie.

Spośród osób otrzymujących zasiłek stały 43 osobom opłacano składki na ubezpieczenie zdrowotne.

Na wypłatę zasiłków stałych wydatkowano środki w wysokości 238 365 zł. W okresie objętym kontrolą wydano 6 decyzji odmownych, z uwagi na przekroczenie kryterium dochodowego, brak orzeczenia lub lekki stopień niepełnosprawności, umorzenie postępowania przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności. Z przekazanej informacji wynika, że 35 na 48 zasiłkobiorców stałych korzystało jednocześnie z pomocy w formie zasiłku okresowego, co zostało szerzej opisane w części protokołu dotyczącej przyznawania pomocy w formie zasiłku okresowego.

Skontrolowano akta 5 osób, które korzystały z tej formy pomocy (decyzje o nr: DPR.5010.7.3.2019, DPR.5010.7.6.2019, DPR.5010.15.3.2019, DPR.5010.13.3.2019, DPR.5010.13.6.2019, DPR.5010.16.9.2019, DPR.5010.47.11.2019,

Nie wniesiono zastrzeżeń do zasadności przyznania pomocy oraz dokumentacji.

Przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych

Zasiłki okresowe przyznawane były i wypłacane zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, w kwotach określonych w art. 38 ww. ustawy. Zasiłek okresowy przyznawano osobom lub rodzinom o dochodach niższych niż ustawowe kryterium oraz o zasobach niewystarczających na zaspokojenie niezbędnych potrzeb życiowych.

W okresie objętym kontrolą pomocą w formie zasiłku okresowego objęto 97 osób, wydano 177 decyzji, nie wydano decyzji przyznających zasiłek okresowy w wysokości wyższej niż określona w art. 38 ust. 3 ustawy o pomocy społecznej. Łącznie wydatkowano kwotę

110.254 zł, w tym ze środków własnych gminy 55 zł. Zespół kontrolny poprosił o wyjaśnienie rozbieżności pomiędzy informacjami zawartymi na liście kontrolnej dot. wysokości środków własnych gminy, wydatkowanych na zasiłki okresowe w wysokości 55 zł a brakiem liczby decyzji przyznających ww. pomoc w wysokości wyższej niż określona w art. 38 ust. 3 ustawy o pomocy społecznej. Jak wyjaśniono: „W przypadku 2 decyzji ze środków własnych gminy uzupełniono wysokość przyznawanego zasiłku do minimalnej kwoty określonej w art. 38 ust.3 o pomocy społecznej, zasiłki te częściowo pokryte były z dotacji państwa, ze środków gminy wydatkowano kwotę 55 zł, w części środki pochodziły z refundacji od innej gminy.”

[Dowód: akta kontroli, str. 82]

W kontrolowanym okresie wydano 13 decyzji odmawiających pomocy w formie zasiłku okresowego, m.in. z powodu przekroczenia kryterium dochodowego, braku współpracy z pracownikiem socjalnym. Nie wniesiono zastrzeżeń do postępowań zakończonych wydaniem ww. decyzji.

Poproszono również o wyjaśnienie dlaczego w ramach realizacji zadania własnego tj. przyznawania i wypłacania zasiłków okresowych, wypłacono w okresie objętym kontrolą zasiłki okresowe ze środków własnych tylko w kwocie 55 zł. Jak wyjaśniono: „Zgodnie z art. 147 ust. 7 od 2008 r. gminy otrzymują dotację celową na pokrycie wydatków na zasiłki okresowe w części określonej w art. 38 ust. 3.

Zgodnie z art. 38 ust. 3 Kwota zasiłku okresowego ustalona zgodnie z ust. 2 nie może być niższa niż 50% różnicy między:

- 1) kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej a dochodem tej osoby;
- 2) kryterium dochodowym rodziny a dochodem tej rodziny.

Wysokość zasiłku okresowego była każdorazowo ustalana przez pracownika socjalnego stosownie do sytuacji osoby/rodziny, z uwzględnieniem jej uprawnień, zasobów i możliwości do przewyższania trudnych sytuacji życiowych (art.2 ustawy o pomocy społecznej) oraz z zachowaniem przepisu art. 3 ustawy o pomocy społecznej mówiącego że pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka.

Ustalając wysokość zasiłków okresowych Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Chełmku działał w granicach prawa. Ze środków własnych przeznaczono kwotę 55 zł na wypłatę zasiłków okresowych. Osoby i rodziny otrzymały pomoc ze środków własnych gminy w postaci innych zasiłków, np. celowych, celowych specjalnych w kwocie 96 285 zł.”

[Dowód: akta kontroli, str. 82-83]

Powyższe wyjaśnienie nie może zostać uwzględnione. Wywiązywanie się z obowiązków gminy w zakresie innych, obowiązkowych zadań pomocy społecznej nie może uzasadniać ograniczenie zakresu realizacji innego obowiązkowego zadania, jakim jest przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych. W sytuacji, gdy poziom finansowania wypłaty zasiłków okresowych przez gminę jest na bardzo niskim poziomie, udzielanie pomocy w kwotach wyższych niż obligatoryjne może występować jedynie sporadycznie. Taka sytuacja może oznaczać, iż wysokość przyznawanej pomocy nie zależy od potrzeb danej osoby/rodziny, a jest uwarunkowana jedynie brakiem zaplanowanych na zadanie środków w budżecie gminy.

Zespół kontrolny poprosił o opis działań, które podejmują pracownicy socjalni w celu ustalenia przed zakończeniem postępowania czy wnioskodawcy mają możliwość przewyższania trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Uzyskano wyjaśnienie następującej treści: „Pracownicy socjalni dokonują analizy sytuacji rodziny. W przypadku stwierdzenia możliwości, zasobów i uprawnień zobowiązują klienta do ich wykorzystania np. poprzez założenie karty zobowiązań lub zapisu na druku wywiadu. Niewywiązanie się z pracy socjalnej powoduje skierowanie osoby lub rodziny do sekcji pracy socjalnej i prowadzenia dalszych działań m.in. poprzez zawarcie kontraktu socjalnego lub umowy.”

[Dowód: akta kontroli, str. 105]

W związku z pytaniem o sposób w jaki pracownicy socjalni Ośrodka pobudzają społeczną aktywność i inspirują działania samopomocowe w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych osób, rodzin, grup i środowisk społecznych, uzyskano odpowiedź: „Pracownicy socjalni pobudzają społeczną aktywność i inspirują działania samopomocowe. W efekcie tych

działań powstała Samopomocowa Grupa Wsparcia „Blżej siebie”. W 2019 roku realizowano wspólnie ze Stowarzyszeniem Inicjatyw Społecznych Kreacja projekt „Aktywni seniorzy w Bobrku” którego celem była aktywizacja osób w wieku 60+. Utworzono 25 osobową grupę seniorów wolontariuszy. Uczestniczyli w szkoleniach i warsztatach poprawiających kondycję psychiczną i fizyczną (kulinarne, teatralne, gimnastyka ogólnorozwojowa, Nordic Walking, wyjazd do teatru). Pomocą wolontariacką objęto 25 środowisk osób starszych, chorych. Ponadto realizując pracę socjalną metodą indywidualnego przypadku pracownicy motywują do podejmowania aktywności i inicjatyw społecznych, prowadzą poradnictwo, zapewniają wsparcie informacyjne, wspierają rodziny w wykonywaniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.”.

[Dowód: akta kontroli, str. 80]

Zespół kontrolny poprosił o wyjaśnienie czy wszystkie osoby korzystające z zasiłku stałego i spełniające formalnie kryteria do korzystania z innych form pomocy, były objęte tą pomocą, w tym w postaci zasiłku okresowego i dożywiania. Jak wyjaśniono: *„Wszystkie osoby korzystające z zasiłku stałego, kwalifikujące się do zasiłku okresowego oraz wyrażające zgodę na objęcie tą formą pomocy były objęte pomocą w formie zasiłku okresowego. Pomoc w zakresie dożywiania przyznawano w oparciu o indywidualną analizę sytuacji życiowej osoby/rodziny i jej możliwości i nie w każdym przypadku była przyznana.”.*

[Dowód: akta kontroli, str. 83]

W związku z uzyskaną odpowiedzią poproszono o podanie liczby osób, które nie wyraziły zgody na objęcie pomocą w formie zasiłku okresowego. Ponadto poproszono o przekazanie całości postępowań, w których nie udzielono pomocy w formie zasiłku okresowego z uwagi na ww. przesłankę. Jak wyjaśniono: *„Jedna osoba korzystająca z pomocy w formie zasiłku stałego nie wyraziła zgody na objęcie pomocą w formie zasiłku okresowego. Dokumentacja w załączeniu.”.* Uwagi do przesłanej dokumentacji opisano w dalszej części niniejszego protokołu.

[Dowód: akta kontroli, str. 92, 1203-1290]

Zgodnie z art. 38 ust. 5 okres, na jaki przyznaje się zasiłek okresowy zależy od okoliczności sprawy. Poproszono zatem o wyszczególnienie (opisanie wraz z przykładami) jakie okoliczności (powody) brano pod uwagę przyznając zasiłek okresowy i z czego wynikał okres jego przyznawania odrębnie dla:

- a. osób bezrobotnych,
- b. zasiłkobiorców stałych,
- c. osób objętych pomocą z powodu długotrwałej choroby lub ciężkiej choroby,
- d. osób z niepełnosprawnością.

Jak wyjaśniono: *„Ustalając okres, na który przyznany zostanie zasiłek okresowy pracownik socjalny każdorazowo bada okoliczności sprawy, biorąc pod uwagę zasoby, możliwości, trudności i problemy z jakimi boryka się osoba/rodzina.*

- W przypadku osób bezrobotnych okres przyznania zasiłku okresowego uzależniony był od zobowiązań do wykonania w ramach prowadzonej pracy socjalnej w danym czasie np. złożenie podań o pracę, dostarczenie umowy potwierdzającej zatrudnienie.

- W przypadku zasiłkobiorców stałych decyzje wydawano na okres na okres 6 miesięcy lub do czasu posiadania stopnia niepełnosprawności, nie dłużej niż do końca roku budżetowego.

- W przypadku osób objętych pomocą z powodu długotrwałej choroby lub ciężkiej choroby okres przyznania zasiłku okresowego uzależniony był od zobowiązań do wykonania w ramach prowadzonej pracy socjalnej w danym czasie np. złożenia wniosku o ustalenie stopnia niepełnosprawności, oczekiwania na termin komisji w Powiatowym Zespole do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności.

- W przypadku osób niepełnosprawnych okres przyznania zasiłku okresowego uzależniony był od zobowiązań do wykonania w ramach prowadzonej pracy socjalnej w danym czasie np. złożenie podań o pracę, złożenia wniosku o ustalenie stopnia niepełnosprawności, oczekiwania na termin komisji w Powiatowym Zespole do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności.”.

[Dowód: akta kontroli, str. 83-84]

Tabela nr 2. Decyzje przyznające zasiłek okresowy – długość okresu, na jaki przyznawano pomoc w formie zasiłku okresowego.

Liczba miesięcy	Liczba decyzji wydanych w okresie objętym kontrolą r., przyznających świadczenie na wymienioną liczbę miesięcy	- w tym liczba decyzji przyznających zasiłek okresowy osobie pobierającej zasiłek stały	Liczba decyzji, którymi przyznano świadczenia na okres wykraczający poza rok budżetowy (objęty kontrolą), w którym wydano decyzję
1	18	4	0
2	53	5	0
3	34	5	0
4	9	4	1
5	10	6	0
6	48	35	1
7	1	1	0
8	3	3	0
9	1	1	0
10	0	0	0
11	0	0	0
12	0	0	0
ponad 12	0	0	0
Razem	177	64	2

Wg powyższej tabeli wydano 4 decyzje przyznające zasiłek okresowy osobie pobierającej zasiłek stały na 1 miesiąc. Poproszono o wskazanie tychże okoliczności i przekazanie kserokopii tych decyzji. Jak wyjaśniono: „Decyzje na zasiłek okresowy wydano na 1 miesiąc w sytuacjach wyjątkowych, po wnikliwej analizie sytuacji życiowej klienta, w szczególności z powodu:

- zgodnie z posiadanym orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności i okresem na jaki przyznano zasiłek stały,
- do końca roku budżetowego,
- w związku z uzyskaniem informacji, że klient podjął pracę i w następnym miesiącu nastąpi zmiana dochodu skutkująca przekroczeniem kryterium dochodowego”.

[Dowód: akta kontroli, str. 84]

Skontrolowano akta 10 osób/rodzin do następujących decyzji w sprawie zasiłków okresowych o nr: DPR.5011.59.4.2019, DPR.5011.59.5.2019, DPR.5011.25.1.2019, DPR.5011.25.2.2019, DPR.5011.85.2.2019, DPR.5011.65.5.2019, DPR.5011.51.4.2019, DPR.5011.39.3.2019, DPR.5011.39.5.2019, DPR.5011.39.7.2019, DPR.5011.39.9.2019, DPR.5011.39.11.2019, DPR.5011.39.12.2019, DPR.5011.39.11.2019, DPR.5011.70.4.2019, DPR.5011.70.7.2019, DPR.5011.70.4.2019, DPR.5011.35.3.2019, DPR.5011.35.10.2019, DPR.5011.28.3.2019, DPR.5011.28.8.2019, DPR.5011.79.1.2019, DPR.5011.79.2.2019

Nie wniesiono zastrzeżeń do zasadności przyznania pomocy. Zgłoszono następujące uwagi do kontrolowanej dokumentacji:

1. W uzasadnieniach do decyzji przyznających zasiłek okresowy nie odnoszono się do przyczyny ustalonego okresu przyznania świadczenia zgodnie z art. 38 ust. 5 ustawy. W aktach postępowań brakowało dokumentacji, która mogłaby stanowić uzasadnienie do przyznania zasiłku na dany okres. Stwierdzono, że w uzasadnieniach decyzji, tych okoliczności nie wskazywano.

Przykładowo:

- Odnośnie akt do decyzji nr DPR.5011.59.4.2019 z 18.03.2019 r. przyznającej zasiłek

okresowy poproszono o wyjaśnienie braku uzasadnienia okresu (III-VI.2019 r.) w ww. decyzji. Uzyskano odpowiedź następującej treści: „Zasiłek okresowy został przyznany na okres od 1.03.2019 do 30.06.2019 z uwagi na zmieniającą się sytuację zawodową i dochodową rodziny.”.

[Dowód: akta kontroli, str. 105, 1009-1110]

Odnosząc się do powyższych wyjaśnień należy zaznaczyć, że przedstawiony opis okoliczności uzasadniających przyznanie zasiłku okresowego na określony czas jest zbyt ogólny i nie wyczerpujący powodów, dla których wyznaczono taki a nie inny okres przyznania pomocy. Ponadto opis przesłanek dla ustalenia okresu przyznania pomocy nie został zawarty w przekazanej Zespołowi kontrolnemu dokumentacji postępowania administracyjnego.

- Odnośnie akt do decyzji nr DPR.5011.25.1.2019 z 17.01.2019 r. przyznającej zasiłek okresowy poproszono o wyjaśnienie braku opisu okoliczności wyznaczeniu danego okresu (I-III.2019r.) przyznania zasiłku w uzasadnieniu decyzji. Uzyskano następujące wyjaśnienia: „Zasiłek okresowy został przyznany na okres od 1.01.2019 do 30.03.2019 z uwagi na zobowiązania klienta do podjęcia działań w celu poprawy własnej sytuacji materialno- bytowej, zawarte w karcie zobowiązań z dnia 14.01.2019.”.

[Dowód: akta kontroli, str. 105, 1111-1164]

Odnosząc się do powyższych wyjaśnień należy stwierdzić, że w ww. karcie zobowiązań przedstawiono okoliczności uzasadniające przyznanie zasiłku okresowego na dany okres tj. zobowiązanie do poszukiwania zatrudnienia do końca marca 2019 r., jednakże okoliczności te nie zostały zawarte w uzasadnieniu ww. decyzji.

W uzasadnieniu decyzji nr DPR.5011.28.8.2019 z 17 kwietnia 2019 roku, DPR.5011.28.8.2019 z 23 stycznia 2019 roku, DPR.5011.79.2.2019 z 28 października 2019 roku, DPR.5011.79.1.2019 z 7 sierpnia 2019, DPR.5011.39.3.2019 z 21 stycznia 2019 roku oraz decyzji nr DPR.5011.39.9.2019 z 16 kwietnia 2019 roku również nie odniesiono się do okresu na jaki został przyznany zasiłek okresowy zgodnie z art. 38 ust. 5 ustawy.

[Dowód: akta kontroli, str. 413, 469, 655, 859, 897]

Jak stwierdzono, uzasadnienia zawierają odniesienie do wysokości przyznanego świadczenia oraz ustalonych powodów udzielenia pomocy. Zgodnie z art.107 § 3 Kodeksu postępowania administracyjnego: „uzasadnienie faktyczne decyzji powinno w szczególności zawierać wskazanie faktów, które organ uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł, oraz przyczyn, z powodu których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej [...]”.

Przyznając taką pomoc, Ośrodek powinien zatem, biorąc pod uwagę istnienie i charakter sytuacji będącej podstawą przyznania zasiłku okresowego, przyznać go na okres wynikający z dokonanych ustaleń. Jeżeli np. podstawą przyznania zasiłku okresowego jest bezrobocie, należy przyznać go na czas ustalenia statusu osoby bezrobotnej (chyba, że są dodatkowe okoliczności, z których jednoznacznie wynika inny okres). Jeśli podstawą przyznania zasiłku okresowego jest niepełnosprawność, okres przyznania tej formy pomocy powinien, co do zasady, odpowiadać okresowi na jaki ustalono niepełnosprawność.

Oczywiście, ustalając okres przyznania świadczenia Ośrodek może przyznać świadczenie na okres krótszy niż przewidywany okres trwania przesłanki, gdy wynika to z innych okoliczności danej sprawy. W kontrolowanych aktach brakowało w dokumentacji oraz w uzasadnieniach decyzji wskazania okoliczności faktycznych, stanowiących podstawę do określania okresu przyznania świadczenia.

W kwestionowanych w trakcie kontroli przypadkach, uzasadnienie decyzji powinno zatem zawierać m.in. ocenę przyjętego stanu faktycznego w świetle obowiązującego prawa oraz wyjaśnienie okoliczności, które organ wziął pod uwagę przy podejmowaniu konkretnej decyzji o przyznanie zasiłku okresowego na dany okres.

2. W trakcie kontroli ustalono, że nie przyznawano zasiłków okresowych wszystkim osobom do tego uprawnionym. Analizując akta osobowe osób/rodzin stwierdzono przypadki, w których pomoc była ograniczana mimo, iż występowały przesłanki do objęcia rodziny pomocą w formie zasiłku okresowego.

Jak wynika ze sprawozdania MRPiPS-03 za 2019 roku, z powodu ubóstwa udzielono pomocy 107 rodzinom, natomiast pomocą w formie zasiłku okresowego objęto 97 osób/rodzin. Zachodzi zatem obawa, że nie wszystkie osoby spełniające kryterium dochodowe, będące kluczową przesłanką do otrzymania pomocy, zostały tą pomocą objęte. Jak wyjaśniono: *„Wszystkie osoby, u których występowało ubóstwo uzyskały pomoc w formie zasiłku okresowego. Było to podyktowane różnymi okolicznościami, zależnymi od sytuacji życiowej danej osoby/rodziny. Przyczyny:*

- *dochód osoby/rodziny był równy kryterium dochodowemu,*
- *brak współpracy z pracownikiem socjalnym - wydana decyzja odmowna,*
- *strona nie zainteresowana zasiłkiem okresowym,*
- *przekroczone kryterium do zasiłku okresowego u osoby pobierającej zasiłek stały,*
- *brak drugiej przesłanki oprócz ubóstwa do przyznania zasiłku okresowego.”*

[Dowód: akta kontroli, str. 83]

Zespół kontrolny poprosił o dodatkowe wyjaśnienie dot. rozbieżności pomiędzy ilością rodzin zakwalifikowanych z powodu ubóstwa zgodnie z MRPIPS-03 za 2019 a ilością rodzin, którym przyznano zasiłek okresowy. Różnica wynosi 10 rodzin doświadczających ubóstwa, które nie zostały objęte zasiłkiem okresowym. W związku z przekazanymi wyjaśnieniami dot. przyczyn ww. sytuacji, poproszono o uzupełnienie danych w poniższej tabeli, oraz o przekazanie całości postępowań, w których nie udzielono pomocy w formie zasiłku okresowego z uwagi na: *„brak drugiej przesłanki oprócz ubóstwa do przyznania zasiłku okresowego”* i *„strona nie zainteresowana zasiłkiem okresowym”*.

Należy zauważyć, że zgodnie z art. 38 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej zasiłek okresowy przysługuje w szczególności ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego. Stwierdzenie zawarte w ww. przepisie: *„w szczególności”* wskazuje, że przypadki wymienione po tym sformułowaniu nie są jedynymi, w których można przyznać zasiłek okresowy. Do przyznania przedmiotowego zasiłku nie jest konieczne wystąpienie któregoś z wymienionych po tym sformułowaniu przypadków. Zasadniczą przesłanką do przyznania zasiłku okresowego jest kryterium dochodowe oraz jedna z przesłanek udzielenia pomocy społecznej wskazanych w art. 7 ustawy o pomocy społecznej.

Pozyskanie informacji o możliwości spełnienia przez osobę lub rodzinę przesłanek do otrzymania zasiłku okresowego w toku realizacji zadań ośrodka pomocy społecznej, a w pierwszej kolejności w trakcie prowadzonych postępowań administracyjnych w sprawie świadczeń pomocy społecznej, oznacza obowiązek podjęcia stosownych działań, np. poprzez wszczęcie postępowania administracyjnego w sprawie przyznania zasiłku okresowego z urzędu, zgodnie z art. 102 ust. 2 ustawy o pomocy społecznej

Przykładowo:

- Odnosnie akt do decyzji nr DPR.5012.34.2019 z 20.03.2019 r. przyznającej zasiłek celowy poproszono o wyjaśnienie czy osoba samotna z dochodem w miesiącu poprzedzającym złożenie wniosku w kwocie 500 zł z prac dorywczych otrzymała zasiłek okresowy. W wyjaśnieniach Ośrodek wskazał, iż cyt.: *„brak drugiej przesłanki oprócz ubóstwa do przyznania zasiłku okresowego.”* Poproszono o opis podstawy prawnej takiego działania oraz czy monitorowano sytuację osoby między III.2019 r. a XI.2019 r., gdyż jak stwierdzono brak takich informacji w aktach sprawy. Ponadto poproszono o opis prowadzonej w 2019 r. pracy socjalnej z osobą ubogą, bez stałej pracy, oraz czy planowano zawarcie kontraktu socjalnego. Uzyskano następujące wyjaśnienie MOPS: *„Klient zgodnie ze zobowiązaniem nie dostarczył karty aktywności bezrobotnego. Został poinformowany o formach i zasadach*

korzystania z pomocy społecznej. Nie wykazał zainteresowania ubieganiem się o świadczenia pomocy społecznej. Klient nie otrzymał zasiłku okresowego, gdyż zgodnie z art. 38 ustawy o pomocy społecznej "Zasiłek okresowy przysługuje w szczególności ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego:

- 1) osobie samotnie gospodarującej, której dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej;
- 2) rodzinie, której dochód jest niższy od kryterium dochodowego rodziny."

[Dowód: akta kontroli, str. 83, 97, 105, 1165-1202]

Fakt otrzymywania przez osobę pomocy w formie zasiłku celowego, nie jest przesłanką uzasadniającą nie obejmowanie osoby/rodziny pomocą w formie zasiłku okresowego. Powyższe wyjaśnienie nie może zostać przyjęte w całości, gdyż kwestia braku dostarczenia karty aktywności bezrobotnego nie stanowi przesłanki do nie uznania osoby za bezrobotną i tym samym podstawy do nieprzyznania osobie zasiłku okresowego. Ponadto zawarta w wywiadzie środowiskowym z 28 lutego 2019 r. adnotacja o poinformowaniu o formach i zasadach korzystania z pomocy społecznej nie stanowi wystarczającego potwierdzenia, że strona wiedziała do jakich konkretnie świadczeń ma jeszcze uprawnienie i świadomie z nich zrezygnowała. W wyjaśnieniu nie odniesiono się do kwestii pracy socjalnej oraz zawarcia kontraktu socjalnego.

- Odnośnie akt do decyzji nr DPR.5025.14.1.2019 z 2.01.2019 r. przyznającej posiłki w Samorządowym Zespole Szkolno-Przedszkolnym w ramach programu „Posiłek w szkole i domu” dla dziecka w rodzinie, której dochód wynosił 468,90 zł na osobę w rodzinie. Sformułowanie wyrażone przez rodzica w oświadczeniu z 9.01.2019 r. cyt.: „*Poza posiłkami dla syna nie jestem zainteresowana inną pomocą.*”, nie stanowi wystarczającego potwierdzenia, że osoba miała wiedzę o przysługującym jej prawie do zasiłku okresowego oraz pomocy w formie dożywiania dla pozostałych osób w rodzinie i świadomie z tych form pomocy nie skorzystała.

[Dowód: akta kontroli, str. 1263]

Sformułowane w sposób ogólny oświadczenia strony czy adnotacje pracowników socjalnych nie można uznać za prawidłowy sposób informowania stron o należnych im formach pomocy. Zawarte w rodzinnym wywiadzie środowiskowym w planie pomocy rodzinom (rubryka praca socjalna) zapisy były formułowane w następujący sposób: „*Praca socjalna – wizyta. Motywowanie do poszukiwania pracy w pełnym wymiarze. [...]*”. Należy również zwrócić uwagę, iż jednorazowej wizyty w środowisku nie można uznać za pracę socjalną. Szczegółowo problem opisano w dalszej części niniejszego protokołu w części dot. pracy socjalnej z osobą/rodziną, ze środowiskiem lokalnym (w tym w formie kontraktu socjalnego, projektu socjalnego).

[Dowód: akta kontroli, str. 1203-1290]

Odnosząc się do ww. wyjaśnień MOPS w Chełmku oraz skontrolowanej dokumentacji Zespół kontrolny nie stwierdził dokumentowania przez pracowników socjalnych jednoznacznego poinformowania stron o przysługujących im konkretnych formach pomocy, a w przypadku pomocy finansowej, z uwzględnieniem jej wysokości. Ponadto nie stwierdzono zapisów potwierdzających, iż rodzina posiada własne zasoby i możliwości do przezwyciężenia sytuacji.

W świetle obowiązujących przepisów prawa, decyzje wydawane w sprawach zasiłków okresowych należy zaliczyć do aktów administracyjnych związanych, tj. takich, które nie pozostawiają organowi wyboru rozstrzygnięcia. Jeżeli podmiot spełnia określone prawem warunki, organ musi wydać decyzję o przyznaniu świadczenia. Na obowiązkowy charakter tych świadczeń wskazuje użyte przez ustawodawcę w art. 38 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej określenie: „zasiłek okresowy przysługuje”.

Uznaniowość w tych sprawach obejmuje jedynie rozstrzygnięcie w przedmiocie wysokości tego zasiłku (z uwzględnieniem uregulowań ust. 3 i ust. 4) oraz okresu, na jaki może on być

przyznany (wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 17 maja 2012 r., sygn. I OSK 2061/11).

Pozyskanie informacji o możliwości spełniania przez osobę lub rodzinę przesłanek do otrzymania zasiłku okresowego w toku realizacji zadań ośrodka pomocy społecznej, a w pierwszej kolejności w trakcie prowadzonych postępowań administracyjnych w sprawie świadczeń pomocy społecznej, oznacza obowiązek podjęcia stosownych działań, np. poprzez wszczęcie postępowania administracyjnego w sprawie przyznania zasiłku okresowego z urzędu, zgodnie z art. 102 ust. 2 ustawy o pomocy społecznej.

Przyznawanie świadczeń z pomocy społecznej następuje w trybie określonym przepisami prawa a postępowanie jest prowadzone zgodnie z zasadami określonymi w ustawie o pomocy społecznej oraz kodeksie postępowania administracyjnego. Odmowa przyznania świadczenia może nastąpić jedynie w przypadku, gdy z akt sprawy wynika, iż zachodzi jedna z przesłanek do odmowy świadczenia. Nie mogą stanowić podstawy do odmowy przyznania świadczenia odczucia czy też wiedza potoczna, nieznanająca odzwierciedlenia w aktach sprawy. W konsekwencji podane w wyjaśnieniach przyczyny mogą stanowić podstawę do odmowy przyznania świadczenia jedynie w przypadkach, gdy znajdują potwierdzenie w dokumentacji zgromadzonej w sprawie, a następnie w podstawie prawnej, oraz uzasadnieniu decyzji administracyjnej. Zgodnie z art. 14 Kpa w polskim postępowaniu administracyjnym obowiązuje zasada pisemności, a więc fakty nie odzwierciedlone w aktach sprawy z punktu widzenia postępowania nie mogą być brane pod uwagę przy rozstrzygnięciu sprawy.

Istotnym jest, że jedną z zasad obowiązujących w postępowaniu administracyjnym jest zasada pisemności (zgodnie z art. 14 § 1 k.p.a.: „Sprawy należy załatwiać w formie pisemnej lub w formie dokumentu elektronicznego [...]”). Ponadto zgodnie z zasadą informowania stron, wyrażoną w art. 9 k.p.a. „Organy administracji publicznej są obowiązane do należytego i wyczerpującego informowania stron o okolicznościach faktycznych i prawnych, które mogą mieć wpływ na ustalenie ich praw i obowiązków będących przedmiotem postępowania administracyjnego. Organy czuwają nad tym, aby strony i inne osoby uczestniczące w postępowaniu nie poniosły szkody z powodu niezajomości prawa, i w tym celu udzielają im niezbędnych wyjaśnień i wskazówek”. Zgodnie z art. 119 ust. 2 pkt 4 ustawy o pomocy społecznej pracownik socjalny jest zobowiązany udzielać osobom zgłaszającym się pełnej informacji o przysługujących im świadczeniach i dostępnych formach pomocy. Nie mogą stanowić podstawy do odmowy przyznania świadczenia odczucia czy też wiedza potoczna, nieznanająca odzwierciedlenia w aktach sprawy (m.in. podejmowanie prac dorywczych).

Przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych i celowych specjalnych

W okresie objętym kontrolą przyznawano i wypłacano zasiłki celowe i specjalne celowe. Pomocą w formie zasiłku celowego objęto 155 osób. Na zasiłki celowe wydatkowano środki finansowe w wysokości 66 320 zł. Zasiłki celowe przyznawane były na m.in. czynsz, energia elektryczna, woda, obuwie, gaz, okulary, remont pieca C.O. i wymiana instalacji C.O., remont łazienki. Wydano 3 decyzje odmawiające przyznania zasiłku celowego lub specjalnego zasiłku celowego. Pomocą w formie zasiłku celowego specjalnego objęto 93 osoby. Na zasiłki celowe specjalne wydatkowano środki finansowe w wysokości 40 636 zł. Wydano 3 decyzje odmawiającą udzielenia pomocy w tej formie z uwagi na brak współpracy z pracownikiem socjalnym, brak zasadności i celowości przyznania pomocy. Ponadto w okresie objętym kontrolą nie przyznawano zasiłków celowych pod warunkiem zwrotu części lub całości kwoty zasiłku.

Skontrolowano akta 3 osób/rodzin objętych pomocą w formie zasiłku celowego: DPR.5012.34.2019, DPR.5012.3.7.2019, DPR.5012.3.13.2019, oraz akta 2 osób/rodzin objętych pomocą w formie w formie specjalnego zasiłku celowego: DPR.5013.27.2.2019, DPR.5013.8.1.2020.

[Dowód: akta kontroli, str. 341]

Nie zgłoszono uwag do dokumentacji oraz zasadności przyznania tej formy pomocy.

Przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych osobie albo rodzinie, które poniosły straty w wyniku zdarzenia losowego w tym związanych z klęską żywiołową lub ekonomiczną.

Ośrodek w okresie objętym kontrolą przyznawał i wypłacał zasiłki celowe na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego. Z informacji przekazanej w Liście kontrolnej udzielono ww. pomocy 4 osobom a w sprawozdaniu MRPiPS-03 za 2019 rok wskazano 3 osoby. Poproszono o wyjaśnienia rozbieżności pomiędzy informacjami zawartymi w Liście kontrolnej a sprawozdaniem. Uzyskano następującą odpowiedź: „*Liczba osób, którym decyzją przyznano zasiłek celowy na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego to 4 osoby. Jedna z osób otrzymała pomoc w formie rzeczowej, dlatego w sprawozdaniu MPiPS za 2019 osoba ta została wliczona w inną formę pomocy.*”.

[Dowód: akta kontroli, str. 90, 93]

Wydatkowano na ten cel 15 177 zł. Nie wydano decyzji odmawiających udzielenia pomocy w tej formie. W trakcie kontroli sprawdzono dokumentację 3 rodzin, które skorzystały z ww. pomocy: DPR.5016.2.2.2019, DPR.5016.1.1.2019, DPR.5016.3.1.2019.

Nie zgłoszono zastrzeżeń, co do zasadności przyznawanych świadczeń oraz do dokumentacji.

[Dowód: akta kontroli, str. 14, 1031-1036]

Praca socjalna z osobą/rodziną, ze środowiskiem lokalnym (w tym w formie kontraktu socjalnego, projektu socjalnego)

Zgodnie z danymi, zawartymi w sprawozdaniu resortowym MRPiPS-03, za 2019 rok, pracą socjalną objętych było 219 osób (124 rodzin), w tym 22 rodzin korzystało wyłącznie z pracy socjalnej.

Dokumentowanie pracy socjalnej prowadzonej z osobami objętymi wsparciem Ośrodka odbywa się, jak wyjaśniono poprzez: „*Druki opracowane w podręczniku "Standardy Pracy Socjalnej. Rekomendacje metodyczne i organizacyjne", notatki służbowe, kontrakty socjalne.*”.

Wg informacji udzielonej przez Dyrektora MOPS praca socjalna z osobą/rodziną realizowana jest w następujący sposób: „*Kontakt z klientem w siedzibie MOPS oraz w miejscu zamieszkania klienta, kontakt z przedstawicielami różnych instytucji (np. Administracja Domów Mieszkalnych, Urząd Miejski, Urząd Pracy, pracodawcy, Komisariat Policji), stosowanie metody indywidualnego przypadku*”.

Natomiast praca socjalna ze środowiskiem lokalnym, zgodnie z oświadczeniem Dyrektora Ośrodka, organizowana była jako: „*Organizowanie spotkania wigilijnego dla mieszkańców Gminy Chełmek, projekt socjalny "Koperta życia", uczestnictwo w spotkaniach społeczności lokalnej w ramach " Świątowego Dnia Chorego" i "Dnia Seniora", zainicjowanie spotkań "Samopomocowej Grupy Wsparcia - Bliżej Siebie".*”.

[Dowód: akta kontroli, str. 18]

Mając na uwadze ustalenia, że pracę socjalną należy uznać za odrębne zadanie pracownika socjalnego, nie wchodzące w zakres pracy socjalnej, udzielanie informacji, wskazówek i pomocy w zakresie rozwiązywania spraw życiowych osobom, które dzięki tej pomocy będą zdolne samodzielnie rozwiązywać problemy będące przyczyną trudnej sytuacji. Nie należy również utożsamiać z pracą socjalną pojedynczych działań pracownika socjalnego oraz działań wynikających z innych przepisów prawa. Praca socjalna to zespół metodycznych działań, będących odpowiedzią na potrzeby osoby/rodziny. Świadczenie to należy traktować jako zaplanowany proces, polegający na dokonaniu rozeznania sytuacji strony/rodziny, zaplanowaniu i realizacji działań oraz ich oceny.

Odnosnie akt do decyzji nr DPR.504.39.7.2019 z dnia 21.10.2019 r. dot. odmowy zasiłku celowego na pokrycie opłat za czynsz z uwagi na wyrok z eksmisji z lokalu, Zespół kontrolny poprosił o wyjaśnienie braku opisu pracy socjalnej w formularzu wywiadu środowiskowego z 3.10.2019 r. oraz czy prowadzone były działania w celu zapobiegnięcia eksmisji rodziny z zajmowanego lokalu i jak wygląda aktualnie sytuacja materialno-bytowa ww. rodziny. Jak wyjaśniono: „*Praca socjalna z klientką prowadzona była przez pracownika sekcji pracy socjalnej. Były podejmowane próby współpracy z klientką, jednak ww. odmawiała*

podejmowania jakichkolwiek działań, mających na celu poprawę jej sytuacji. Objęta była pomocą w formie zasiłku okresowego z uwagi na pogłębiające się problemy zdrowotne. Aktualnie klientka przebywa w szpitalu psychiatrycznym. W Sądzie Rejonowym w Oświęcimiu toczy się sprawa o umieszczenie klientki w Domu Pomocy Społecznej bez wymaganej zgody z wniosku MOPS w Chełmku. Obecnie klientka objęta jest pomocą w formie zasiłku okresowego z art. 106 ust. 8 ustawy o pomocy społecznej.”

[Dowód: akta kontroli, str. 1291-1310]

Odnośnie akt do decyzji nr DPR.5010.43.2.2019 z 15.11.2019 r. dot. przyznania zasiłku stałego, jak wyjaśniono: *„Z uwagi na brak podjęcia przez klientkę działań w celu zachowania ciągłości dodatku mieszkaniowego, w wywiadzie z dnia 14.11.2019 r. ww. została skierowana do objęcia pracą socjalną przez pracownika sekcji pracy socjalnej”*.

[Dowód: akta kontroli, str. 1311-1374]

Odnosząc się do przekazanych wyjaśnień należy zauważyć, że powyższe okoliczności nie znalazły odzwierciedlenia w przedłożonej Zespołowi kontrolnemu dokumentacji.

Ponadto w formularzu rodzinnego wywiadu środowiskowego w rubryce *praca socjalna* zawierano sformułowanie: *Poinformowano o przysługujących świadczeniach wynikających z ustawy o pomocy społecznej. Należy zauważyć, iż zgodnie z art. 119 ust 1. ustawy o pomocy społecznej udzielanie informacji, wskazówek i pomocy w zakresie rozwiązywania spraw życiowych osobom [...], jest zadaniem pracownika socjalnego, innym niż praca socjalna.*

[Dowód: akta kontroli, str. 1817]

Zespołowi kontrolnemu przedstawiono dokumentację 4 osób/rodzin, którym udzielono pomocy w formie wyłącznie pracy socjalnej. Przedłożona dokumentacja zawierała notatki służbowe oraz karty pracy socjalnej, formularze wywiadu-rozpoznanie sytuacji, formularz wywiadu z osobą długotrwale chorą oraz pisma do innych instytucji.

[Dowód: akta kontroli, str. 2431-2532]

Ośrodek realizował w okresie objętym kontrolą projekty socjalne. Przedstawiono Zespołowi kontrolnemu następujący opis działań w tym zakresie:

„Projekt "Koperta Życia" ma na celu zwiększenie bezpieczeństwa osób starszych, samotnych, chorujących przewlekle i niepełnosprawnych z terenu Gminy Chełmek. Projekt zakłada ściśle określony sposób przechowywania podstawowej informacji medycznej na temat zdrowia seniora. Polega na umieszczeniu w specjalnie przygotowanych kopertach najważniejszych informacji o stanie zdrowia, przyjmowanych lekach, alergiach na leki, kontaktach do najbliższych, danych osobowych, w tym nr pesel. Pakiet z takimi informacjami powinien być przechowywany w lodówce, czyli miejscu, które jest prawie w każdym domu i zarazem jest łatwo dostępne. Koperta adresowana jest do lekarzy i ratowników pogotowia wezwanych na interwencję w domu chorego. Stanowi nieocenioną pomoc w podjęciu akcji ratującej życie. Ułatwia szybki dostęp do podstawowych informacji na temat stanu zdrowia pacjenta. Usprawnia pracę służb medycznych, skraca czas udzielania pomocy”.

[Dowód: akta kontroli, str. 18]

Ponadto, realizowane były na terenie gminy inne działania w zakresie pomocy społecznej:

„1. Współpraca przy realizacji projektu "Tele-Anioł" współfinansowanego przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020. Projekt adresowany do osób niesamodzielnych, które ze względu na wiek, stan zdrowia lub niepełnosprawność wymagają opieki lub wsparcia. Zakres pomocy obejmuje usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania i teleopiekę.

2. "Światowy Dzień Chorego" - działanie środowiskowe zorganizowane wspólnie z Polskim Związkiem Emerytów, Rencistów i Inwalidów - Koło w Chełmku.

3. "Dzień Seniora" - działanie środowiskowe zorganizowane wspólnie z Polskim Związkiem Emerytów, Rencistów i Inwalidów - Koło w Chełmku i w Bobrku, Kołem Gospodyń Wiejskich oraz Samorządowym Zespołem Szkół w Bobrku.

4. Spotkanie Wigilijne dla osób samotnych, starszych i potrzebujących organizowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Chełmku przy współpracy z Warsztatami Terapii Zajęciowej w Chełmku, Świetlicą Środowiskową w Chełmku, Ochotniczą Strażą Pożarną w Chełmku.

5. *Samopomocowa Grupa Wsparcia "Bliżej Siebie" dla osób, pragnących poprawić swoją kondycję psychiczną, z inicjatywy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Chełmku, przy współpracy z Środowiskowym Domem Samopomocy w Chełmku.*

6. *Wykład "Jak żyć zdrowo" zorganizowany dla mieszkańców Gminy Chełmek."*

[Dowód: akta kontroli, str. 19]

W okresie objętym kontrolą zawarto 19 kontraktów socjalnych, zgodnie z założeniami zrealizowano 2 kontrakty. Skontrolowano 4 kontrakty socjalne. Rezultatem zawartych kontraktów było: *„podjęcie zatrudnienia, poprawa sytuacji ekonomicznej, ustalenie stopnia niepełnosprawności, poprawa sytuacji zdrowotnej, uzyskanie świadczeń emerytalnych* Celami zawieranych kontraktów było: *„poprawa sytuacji ekonomicznej, poprawa sytuacji zdrowotnej, poprawa funkcjonowania klienta w związku z nadużywaniem alkoholu.”*. Na 4 skontrolowane kontrakty 2 z nich zostały zrealizowane zgodnie z ustaleniami.

Sformułowano następujące uwagi do zawartych kontraktów socjalnych w zakresie niewłaściwego doboru działań strony do wyznaczonego celu głównego. W kontrakcie socjalnym z 30.04.2019 r. z p. G.K. jako cel główny wskazano cyt.: *poprawę sytuacji zdrowotnej i ekonomicznej*”. Strona zrealizowała wszystkie działania ustalone z pracownikiem socjalnym dla osiągnięcia celów. W ocenie realizacji działań z 30.08.2019 r. zapisano, iż strona dostarczyła do MOPS orzeczenie o zaliczeniu jej do osób z lekkim stopniem niepełnosprawności. Otrzymanie takiego orzeczenia o stopniu niepełnosprawności nie miało wpływu na poprawę sytuacji ekonomicznej strony.

[Dowód: akta kontroli, str. 2399-2406, 2431-2440]

Organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania, w tym dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Rada Miejska w Chełmku 12 lipca 2007r., podjęła Uchwałę Nr IX/73/2007 w sprawie zmiany Uchwały Nr XXIV/196/2004 Rady Miejskiej w Chełmku z dnia 22 grudnia 2004 roku w sprawie określenia szczegółowych warunków przyznawania i odpłatności za usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze oraz częściowego lub całkowitego zwolnienia od opłat i trybu ich pobierania.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Chełmku w okresie kontrolowanym nie realizowano zadania własnego gminy o charakterze obowiązkowym zgodnie z art. 17 ust. 1, pkt. 11 ustawy o pomocy społecznej, tj. specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania. W okresie objętym kontrolą nie organizowano i nie świadczone również specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi zgodnie z art. 18 ust. 1 pkt. 3 ustawy o pomocy społecznej. W związku z powyższym zapytano o powody ww. sytuacji i o sposób zabezpieczenia potrzeb mieszkańców w tym zakresie. Dyrektor MOPS udzieliła następujących wyjaśnień: *„MOPS realizuje specjalistyczne usługi opiekuńcze stosownie do rozeznaczonych potrzeb oraz zapotrzebowania zgłaszanego przez mieszkańców gminy. Analiza potrzeb prowadzona jest poprzez bieżące zbieranie informacji w środowisku lokalnym przez pracowników socjalnych w toku wykonywanych czynności zawodowych, współpracę z pielęgniarkami środowiskowymi, współpracę z organizacjami działającymi na rzecz osób chorych (m.in. Związek Emerytów i Rencistów, Stowarzyszenie Klub Hipiczny Ikarion, Stowarzyszenie Kreacja), bieżącą współpracę z sołtysami, parafiami. Każde zgłoszenie środowiska, w którym mieszka osoba chora jest sprawdzane przez pracownika socjalnego. osoba/rodzina otrzymuje informację o możliwych formach pomocy i jeżeli zachodzi taka potrzeba to przyznawana jest adekwatna do potrzeb pomoc – często są to usługi opiekuńcze. MOPS dokonuje też analizy w momencie zgłoszenia wniosków o wypłatę zasiłku pielęgnacyjnego pod kątem zabezpieczenia potrzeb osoby niepełnosprawnej – rozpytanie przez pracownika i ewentualne kierowanie stron do Działu Pomocy dla Rodzin. W 2019 roku nie realizowano specjalistycznych usług opiekuńczych, bowiem żaden z klientów nie zgłosił zapotrzebowania na takie usługi, jak również bieżące rozeznaczenie prowadzone przez pracowników nie zakończyło się wnioskiem*

o przyznanie tej formy z urzędu (art. 102 ust. 2 ustawy o pomocy społecznej). W 2017 roku realizowano specjalistyczne usługi opiekuńcze /rehabilitacyjne/ dla 1 osoby. Obecnie w toku rozpatrywania jest 1 wniosek o przyznanie usług specjalistycznych. Na terenie gminy funkcjonuje Środowiskowy Dom Samopomocy Pobyt Dzienny A, którego uczestnikami są 33 osoby. Działalność placówki zapewnia wsparcie dla osób przewlekle psychicznie chorych i w wydatny sposób zmniejsza zapotrzebowanie na specjalistyczne usługi opiekuńcze psychiatryczne. Dodatkowo w celach profilaktyki chorób psychicznych działa Klub Bratek prowadzony przez ŚDS oraz Grupa Wsparcia „Blżej siebie” dla osób zagrożonych kryzysami prowadzona przez MOPS. Celami szczegółowymi grupy było zmniejszanie izolacji społecznej uczestników, zwiększanie wiedzy z zakresu higieny psychicznej, zwiększanie zdolności poznawczych i poprawa pamięci, rozwijanie zainteresowań. Komplementarne działania profilaktyczne spowodowały brak zapotrzebowania na realizację specjalistycznych usług opiekuńczych psychiatrycznych.”

[Dowód: akta kontroli, str. 76, 80-81]

W związku z uzyskana odpowiedzią poproszono o wyjaśnienia czy dokonana analiza potrzeb w zakresie udzielania pomocy w formie specjalistycznych usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi została sporządzona w formie odrębnego dokumentu. Poproszono o dokumentację potwierdzającą ww. analizę. Uzyskano Odpowiedź: „Analiza potrzeb w zakresie udzielania pomocy w formie specjalistycznych usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi nie jest sporządzana w formie odrębnego dokumentu. Gmina Chełmek należy do małych gmin, poniżej 15 tys. mieszkańców. Wszyscy pracownicy socjalni codziennie mają bezpośredni kontakt ze sobą oraz bezpośrednimi przełożonymi. Nie zachodzi potrzeba tworzenia odrębnego dokumentu. Pracownicy socjalni dokonują analizy i oceny zjawisk które powodują zapotrzebowanie na świadczenia pomocy społecznej w trakcie codziennie wykonywanych czynności zawodowych: przeprowadzania wywiadów środowiskowych, prowadzenia pracy socjalnej, rozmów z klientami pomocy społecznej, przyjmowania podań i zgłoszeń, rozmów z pracownikami innych instytucji działających na rzecz wspólnoty lokalnej. Przeprowadzając wywiady środowiskowe diagnozują sytuację osób i rodzin, analizują uprawnienia i możliwości osób i rodzin w celu poprawy ich sytuacji życiowej, ustalają plany pomocy. Z chwilą powzięcia informacji o zapotrzebowaniu na udzielenie pomocy w formie usług specjalistycznych, pracownik przyjmuje wniosek strony lub podejmuje z urzędu działania zmierzające do przyznania usług specjalistycznych. Ponadto MOPS współpracuje ściśle ze Środowiskowym Domem Samopomocy Pobyt Dzienny A i w codziennych kontaktach roboczych zbierane są informacje m.in. dot. potrzeby przyznania specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi.”

[Dowód: akta kontroli, str. 90, 95]

W odniesieniu do powyższych wyjaśnień należy stwierdzić, iż opisany sposób analizy odnosi się tylko do indywidualnych przypadków i nie uwzględnia osób nie będących odbiorcami pomocy ze strony Ośrodka – brak wniosków ogólnych. Diagnoza społeczna przeprowadzona przy użyciu odpowiednich technik i narzędzi i zapisana w formie odrębnego dokumentu, daje możliwość sprawdzenia poprawności jej przeprowadzenia i zasadności wniosków jakie z niej wyciągnięto.

Poproszono również o informację, jakie kwoty były zaplanowane w budżecie na 2018 i 2019 rok na realizację zadań własnych w formie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania oraz specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania. Uzyskano następującą odpowiedź: „Na realizację usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych zaplanowano w 2018 roku 126688,10 zł, a w 2019 roku 140450,44zł.”

[Dowód: akta kontroli, str. 112, 119]

W § 10 Uchwały Nr XXIV/196/2004 zapisano: „Koszt jednej godziny usług opiekuńczych stanowiących podstawę naliczania odpłatności za świadczone usługi opiekuńcze ustala się w wysokości 12 zł.” Uchwałą nr IX/73/2007 zmieniono koszt jednej godziny usług opiekuńczych w wysokości 15 zł.

Z ww. usług skorzystało 27 osób. W okresie objętym kontrolą nie wydano decyzji odmownej. Usługi opiekuńcze wykonywały 3 osoby zatrudnione na podstawie umowy o pracę a dodatkowo 2 osoby były zatrudnione na umowę zlecenie.

[Dowód: akta kontroli, str. 6, 14,53-58]

Skontrolowano akta osobowe 5 osób, które w ww. okresie korzystały z tej formy pomocy do następujących decyzji w sprawie przyznania usług opiekuńczych: DPR.5026.24.13.2018, DPR.5026.13.5.2019, DPR.5026.13.1.219, , DPR.5026.25.1.219, DPR.5026.25.2.219, MOPS.8130-22/1/08, DPR.5026.2.1.2018, DPR.5026.25.2.219, DPR.5026.1.3.2018, DPR.5026.1.1.2019, DPS.5026.10.2.2015

[Dowód: akta kontroli, str. 121-136]

Nie zgłoszono zastrzeżeń, co do zasadności przyznawanych świadczeń. Natomiast wniesiono zastrzeżenia do decyzji przyznających pomoc w formie usług opiekuńczych.

Art. 50 ust. 5 ustawy o pomocy społecznej mówi, że „*Ośrodek pomocy społecznej albo centrum usług społecznych, o którym mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, przyznając usługi opiekuńcze, ustala ich zakres, okres i miejsce świadczenia.*”. Sentencje decyzji formułowano następująco: „*przyznać pomoc w formie usług opiekuńczych świadczonych za odpłatnością w miejscu zamieszkania klienta przez opiekuna od ... do ... w wymiarze ... godzin tygodniowo. Zakres usług opiekuńczych: utrzymanie czystości w zajmowanych pomieszczeniach, zakup podstawowych artykułów spożywczych i przemysłowych potrzebnych w gospodarstwie domowym, mycie i kąpiel, zmiana bielizny osobistej i pościelowej, organizowanie spacerów.*”. W dalszej części sentencji opisywano sposób ustalenia odpłatności za usługi opiekuńcze.

W sentencjach decyzji przyznających usługi opiekuńcze nie zawarto informacji ani w jakie dni tygodnia mają być świadczone usługi, ani ile godzin usług w danym dniu będzie świadczone. W decyzjach brak informacji czy w święta i dni wolne od pracy są świadczone usługi czy tylko w dni robocze.

Poproszono o wyjaśnienie czy jest prowadzona kontrola jakości i ilości świadczonych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania i w jaki sposób. Uzyskano następującą odpowiedź:

„*W czasie przeprowadzania wywiadów środowiskowych w rozmowie z klientką dokonywana jest ocena dotycząca wymiaru i jakości świadczonych usług. W wywiadach kontrolnych stosuje się odpowiednie zapisy. W decyzjach ujęty jest okres, na jaki przyznawane są usługi, natomiast szczegółowe ustalenia dotyczące dni, zawarte są w grafikach dla opiekunów, zgodnie z bieżącymi ustaleniami uwzględniającymi bieżące potrzeby rodziny.*”.

[Dowód: akta kontroli, str. 100, 108]

Pomoc osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego

Jak wykazano w liście kontrolnej, w okresie objętym kontrolą udzielano pomocy 8 osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego. W ww. dokumencie wskazano, że pomoc jest udzielana w następujący sposób: „*Nawiązano kontakty z osobami opuszczającymi zakłady karne, informowano o możliwościach udzielenia pomocy finansowej, motywowano do kontaktu z PUP, upowszechniano oferty pracy, udzielano pomocy finansowej na wniosek osoby zainteresowanej po przeprowadzeniu rodzinnego wywiadu środowiskowego i rozpoznaniu potrzeb.*”.

[Dowód: akta kontroli, str. 15]

Skontrolowano akta 2 osób, którym udzielono pomoc po opuszczeniu zakładu karnego. Nie wniesiono zastrzeżeń do zasadności przyznania pomocy.

Prowadzenie i zapewnienie miejsc w mieszkaniach chronionych

Zgodnie z listą kontrolną nie prowadzono i nie zapewniono miejsc w mieszkaniach chronionych.

[Dowód: akta kontroli, str. 13]

W kontekście realizacji zalecenia z 2014 r. dot. mieszkania chronionego tj. cyt.: *Podjęcie działań, pozwalających na umożliwienie udzielania pomocy w formie mieszkania chronionego, osobom wymienionym w art. 53 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej, będącym mieszkańcami państwa Gminy, Zespół kontrolny poprosił o wyjaśnienie powodów, dla którego na terenie gminy nie jest organizowana pomoc w formie mieszkania chronionego oraz czy dokonywana jest analiza potrzeb umieszczania osób w mieszkaniu chronionym i czy były podejmowane kroki w celu zapewnienia realizacji zadania. Jeżeli dokonywano analizy proszę o przekazanie kopii dokumentacji w tym zakresie. Jak wyjaśniono: „Na terenie gminy występuje niedobór lokali i pomieszczeń przeznaczonych do udzielania schronienia, w tym brak infrastruktury mieszkań chronionych – co sformułowane zostało jako zalecenie pokontrolne przez Inspektorów Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego przeprowadzających kompleksową kontrolę Ośrodka w 2014 roku. Ośrodek zabezpiecza schronienie osobom bezdomnym - podpisane porozumienie z Chrześcijańskim Stowarzyszeniem Dobroczyнным w Kluczach, które może zapewnić schronienie dla 2 mieszkańców gminy, natomiast nie posiadamy mieszkań chronionych, np. dla ofiar przemocy, dla seniorów, dla osób niepełnosprawnych, które mogłyby być wykorzystane w razie konieczności natychmiastowej potrzeby zapewnienia schronienia. Mieszkanie chronione jest formą pomocy społecznej przygotowującą osoby tam przebywające, pod opieką specjalistów, do prowadzenia samodzielnego życia lub zastępującą pobyt w placówce zapewniającej całodobową opiekę. Mieszkanie chronione zapewnia warunki samodzielnego funkcjonowania w środowisku, w integracji ze społecznością lokalną. Mieszkanie chronione może być prowadzone przez każdą jednostkę organizacyjną pomocy społecznej lub organizację pożytku publicznego. Pobyt w mieszkaniu chronionym może być przyznany osobie, która ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebuje wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu, ale nie wymaga usług w zakresie świadczonym przez jednostkę całodobowej opieki, w szczególności osobie z zaburzeniami psychicznymi, osobie opuszczającej pieczę zastępczą w rozumieniu przepisów o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, młodzieżowy ośrodek wychowawczy, zakład dla nieletnich, a także cudzoziemcowi, który uzyskał w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą. Rozeznano możliwości realizowania zadania wspólnie z okolicznymi gminami. Rozeznano możliwości zawarcia porozumienia z innymi gminami, np. mieszkanie chronione (przeznaczone dla osób opuszczających noclegownię) prowadzi MOPS w Oświęcimiu, ale nie jest zainteresowany zawarciem porozumienia w tej sprawie z gminą Chełmek. Ośrodek pomocy społecznej w Zatorze również nie wyraził zgody na zawarcie porozumienia z gminą Chełmek. W perspektywie roku 2020 oraz lat kolejnych, priorytetowym zadaniem Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej staje się zapewnienie wsparcia dla starzejącej się części społeczności lokalnej. Na terenie gminy istnieje bogata oferta działań dla osób starszych będących w dobrej kondycji fizycznej – Uniwersytet Trzeciego Wieku, Klub Aktywni+, projekty realizowane dla seniorów przez Stowarzyszenie Rodzina Kolpinga oraz Stowarzyszenie Inicjatyw Społecznych Kreacja. Stopniowo narasta problem niesamodzielnych osób starszych, pozbawionych opieki, którzy nie potrafią samodzielnie funkcjonować w środowisku. Zachodzi konieczność zapewnienia środków z jednej strony na wydłużenie możliwości pobytu w środowisku, tworzenie form pomocy i wsparcia dziennego (np. Dzienny Dom Pobytu, Klub Seniora, Mieszkanie Chronione itp.). O powyższej sytuacji dyrektor MOPS corocznie informuje radnych składając sprawozdanie z działalności MOPS i przedstawiając potrzeby w zakresie pomocy społecznej. Potrzeby w zakresie pomocy społecznej traktowane są przez władze lokalne z należytą powagą. Obecnie tworzona jest nowa Strategia Rozwoju Gminy Chełmek oraz Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych. W dokumentach tych znajdują się zapisy odnośnie realizacji w.w. zadania.”.*

[Dowód: akta kontroli, str. 84-85]

Odnośząc się do powyższego wyjaśnienia mówiącego, że „[...] Na terenie gminy występuje niedobór lokali i pomieszczeń przeznaczonych do udzielania schronienia, w tym brak infrastruktury mieszkań chronionych [...]” należy zauważyć, że mieszkanie chronione nie pełni funkcji zabezpieczenia schronienia dla osób bezdomnych. Zgodnie z art. 48a ust. 1 i ust. 4 ustawy o pomocy społecznej udzielenie schronienia następuje przez przyznanie tymczasowego schronienia w noclegowni, schronisku dla osób bezdomnych albo schronisku dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi oraz może być udzielone również w formie ogrzewalni, która umożliwia interwencyjny, bezpieczny pobyt w ogrzewanych pomieszczeniach.

Podobnie jak w przypadku usług opiekuńczych należy stwierdzić, iż jedynie przeprowadzenie diagnozy w formie odrębnego dokumentu daje możliwość sprawdzenia poprawności jej przeprowadzenia oraz zasadności wniosków jakie z niej wyciągnięto.

Na pytanie czy była przeprowadzona analiza potrzeb mieszkańców gminy w zakresie mieszkań chronionych udzielono następującej odpowiedzi:

„Analiza potrzeb w zakresie utworzenia mieszkania chronionego nie jest sporządzana w formie odrębnego dokumentu. Gmina Chełmek należy do małych gmin, poniżej 15 tys. mieszkańców. Wszyscy pracownicy socjalni codziennie mają bezpośredni kontakt ze sobą oraz bezpośrednimi przełożonymi. Nie zachodzi potrzeba tworzenia odrębnego dokumentu. Pracownicy socjalni dokonują analizy i oceny zjawisk które powodują zapotrzebowanie na świadczenia pomocy społecznej w trakcie codziennie wykonywanych czynności zawodowych: przeprowadzania wywiadów środowiskowych, prowadzenia pracy socjalnej, rozmów z klientami pomocy społecznej, przyjmowania podań i zgłoszeń, rozmów z pracownikami innych instytucji działających na rzecz wspólnoty lokalnej. Przeprowadzając wywiady środowiskowe diagnozują sytuację osób i rodzin, analizują uprawnienia i możliwości osób i rodzin w celu poprawy ich sytuacji życiowej, ustalają plany pomocy. Do chwili obecnej potrzeba utworzenia mieszkania chronionego nie pojawiła się ani jeden raz. W toku realizacji bieżących zadań prowadzona jest stała współpraca z organizacjami, instytucjami i kościołami z terenu gminy Chełmek. Są one informowane, że mieszkanie chronione jest formą pomocy społecznej przygotowującą osoby tam przebywające, pod opieką specjalistów, do prowadzenia samodzielnego życia lub zastępującą pobyt w placówce zapewniającej całodobową opiekę. Mieszkanie chronione zapewnia warunki samodzielnego funkcjonowania w środowisku, w integracji ze społecznością lokalną. Mieszkanie chronione może być prowadzone przez każdą jednostkę organizacyjną pomocy społecznej lub organizację pożytku publicznego. Pobyt w mieszkaniu chronionym może być przyznany osobie, która ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebuje wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu, ale nie wymaga usług w zakresie świadczonej przez jednostkę całodobowej opieki, w szczególności osobie z zaburzeniami psychicznymi, osobie opuszczającej pieczę zastępczą w rozumieniu przepisów o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, młodzieżowy ośrodek wychowawczy, zakład dla nieletnich, a także cudzoziemcowi, który uzyskał w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą. Do dnia dzisiejszego żadna z w.w. jednostek nie zgłosiła potrzeby utworzenia mieszkania chronionego.

Mając na uwadze, że prowadzenie mieszkań chronionych należy do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym, przedkładając sprawozdanie z działalności ośrodka, dyrektor corocznie informuje radnych o potrzebie utworzenia mieszkania chronionego. Rozeznano także możliwości realizowania zadania wspólnie z okolicznymi gminami i zawarcie stosownego porozumienia z innymi gminami, np. mieszkanie chronione (przeznaczone dla osób opuszczających noclegownię) prowadzi MOPS w Oświęcimiu, ale nie jest zainteresowany zawarciem porozumienia w tej sprawie z gminą Chełmek.

W bieżącym roku Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej rozpoczął prace nad nową Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych, ponieważ dokument ten wygasa w 2020 roku. Aktualnie powstaje diagnoza problemów społecznych, jednym z elementów diagnozy jest rozeznanie potrzeb odnośnie utworzenia mieszkania chronionego.”

[Dowód: akta kontroli, str. 109]

Kierowanie osób wymagających opieki oraz ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w domach pomocy społecznej

W okresie objętym kontrolą skierowano 1 osobę do domu pomocy społecznej. Nie wydano decyzji o odmowie skierowania do DPS. W domu pomocy społecznej przebywało 8 osób. Gmina poniosła z tytułu przebywania osób w DPS koszty w wysokości 199 143,51 zł.

Stwierdzono, iż MOPS w Chełmku pobierał częściową opłatę za pobyt osoby w DPS od osób, o których mowa w art. 61 ust. 1 pkt 2 w wysokości 1 998,79 zł. Natomiast nie było osób ponoszących częściową opłatę za pobyt osoby w DPS o których mowa w art. 61 ust. 2a ww. ustawy.

Wg informacji Dyrektora zawierano umowy z podmiotami prowadzącymi DPS, o których mowa w art. 65 ustawy o pomocy społecznej oraz nie ponoszono odpłatności za pobyt całodobowy w innych placówkach niż DPS. Jak wynika z listy kontrolnej, pracownicy Ośrodka nie pomagali rodzinom w znalezieniu miejsca w placówkach komercyjnych. Na terenie Gminy nie funkcjonowały Rodzinne Domy Pomocy Społecznej.

[Dowód: akta kontroli, str. 15, 49]

Skontrolowano akta 4 osób, które korzystały z tej formy pomocy w 2019 (decyzje nr w sprawie zmiany odpłatności: DPR.5027.6.1.2019, DPR.5027.10.4.2018, DPR.5027.7.1.2018). (decyzje kierujące DPR.5027.2.1.2019, DPR.5027.2.1.2019, DPR.5027.8.1.2019, DPR.5027.2.1.2019, DPR.5027.8.6.2019).

W powyższych przypadkach nie wniesiono zastrzeżeń do zasadności przyznania pomocy.

Natomiast wniesiono następujące zastrzeżenia do skontrolowanych akt:

1. dotyczących decyzji nr: DPR.5027.7.1.2018. Pan [...] został skierowany do DPS w Żywcu w 2014 roku. Ww. był wdowcem, posiadał osoby, o których mowa w art. 103 ustawy tj. dwóch synów. Z analizy akt wynika, że synowie ww. zobowiązali się do ponoszenia odpłatności za pobyt ojca w DPS i podpisali umowę z Ośrodkiem. Natomiast w dokumentacji brak jest potwierdzenia, że poinformowano strony umowy o tym, że kwota dochodu pozostająca po wniesieniu opłaty nie może być niższa niż 300% kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej lub osoby w rodzinie - zgodnie z art. 61 ust. 2 pkt 2a i 2b. W aktach brak wywiadów z osobami, o których mowa w art. 103 ustawy o pomocy społecznej.

[Dowód: akta kontroli, str. 2069 -2396]

2. dotyczących decyzji nr: DPR.5027.8.1.2019. Pan [...] 20 grudnia 2019 roku (data wpływu do OPS 2 stycznia 2019 roku) zwrócił się z prośbą o przedłużenie pobytu w DPS „Relax” w Brodach. W przesłanych aktach znajduje się aneks nr 1/2019 do Umowy nr DA.072.15.2017 z dnia 26.05.2017 r. zawartej pomiędzy Gminą Chełmek a Panem [...] przedsiębiorcą prowadzącym działalność gospodarczą na podstawie wpisu do Rejestru Domów Pomocy Społecznej nr 32. W ww. aneksie § 3 pkt. 4 jest zapisane: „*Opłatę miesięczną za pobyt Pensjonariusza w Domu, o której mowa w ust. 2 niniejszego paragrafu 3 wynosi:*
a) *Pensjonariusz nie więcej niż 70% swojego dochodu tj.: 512,69 zł [...]*
b) *Organ Kierujący w wysokości różnicy pomiędzy opłatą określoną w ust. 2 niniejszego paragrafu 3, a opłatą wnoszoną przez Pensjonariusza, o której mowa [...] tj.: 2 417,31 zł [...]*”.

Należy zwrócić uwagę, iż kwestie wysokości odpłatności strony za pobyt osoby w DPS reguluje decyzja ustalająca odpłatność za pobyt w DPS, a nie umowa zawierana z podmiotem prowadzącym placówkę. W przesłanych aktach brak decyzji ustalającej wysokość odpłatności osoby za pobyt w DPS. Ponadto Ośrodek pismem znak DPR.5027.8.2019 z 6 marca 2019 roku wystąpił do DPS w Brodach o informację uzyskane z wywiadu środowiskowego cz. IV dot. sytuacji osoby. Należy podkreślić, że DPS w Brodach jest niepubliczny. W związku z tym przeprowadzanie rodzinnych wywiadów środowiskowych i ich aktualizacji przez pracowników socjalnych niepublicznych DPS, pozostaje w sprzeczności z przepisem art. 25 ust. 2 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej. Zgodnie z art. 25 ust. 2 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej:

„2. Zlecenie realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej nie może obejmować: 1) ustalania uprawnień do świadczeń, w tym przeprowadzania rodzinnych wywiadów środowiskowych;”. W związku z art. 25 ust. 2 pkt 1 ww. ustawy Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej w piśmie z 8 lipca 2013 roku (znak DPS-I-073-33-4941MS/13) stwierdziło, że: „(...) należy stwierdzić, że pracownicy socjalni zatrudnieni w niepublicznych domach pomocy społecznej (bądź innych niepublicznych placówkach) nie mogą w ramach podejmowanych działań przeprowadzać rodzinnych wywiadów środowiskowych, ani jego aktualizacji. (...)”.

Należy zauważyć, że Ośrodek Pomocy Społecznej w Chełmku pismem znak: DPR.5027.8.2019 z 7 maja 2019 roku wystąpił o przeprowadzenie aktualizacji rodzinnego wywiadu środowiskowego z ww. do GOPS-u w Brodach. Natomiast rodzinny wywiad środowiskowy z 4 czerwca 2019 roku przeprowadził pracownik socjalny DPS. Ośrodek pismem nr DPR.5027.8.2019 z 15 listopada 2019 roku zwrócił się z prośbą do Dyrektora DPS „Relax” o wyrażenie zgody na rozwiązanie z dniem 31 grudnia 2019 roku umowy nr DA.072.15.2017. Umowa została rozwiązana. MOPS w Chełmku ponownie zwrócił się do GOPS w Brodach pismem znak: DPR.5027.8.2019 z 3 grudnia 2019 roku o aktualizację rodzinnego wywiadu środowiskowego przeprowadzonego z ww. Rodzinny wywiad środowiskowy 13 grudnia 2019 roku został przeprowadzony przez pracownika socjalnego DPS. 23 grudnia 2019 roku MOPS w Chełmku pismem znak: DPR.5027.3.2019 zwrócił się do GOPS w Brodach o przeprowadzenie rodzinnego wywiadu środowiskowego z ww. cz. I w sprawie skierowania Pana [...] do DPS. Rodzinny wywiad środowiskowy cz. I 30 grudnia 2019 roku przeprowadził pracownik socjalny GOPS-u w Brodach. Decyzją nr DPR.5027.8.6.2019 z 31 grudnia 2019 roku osoba została skierowana do DPS w Baćkowicach od 1 stycznia 2020 roku na stałe. Osoba przebywając w DPS „Relax” pobierała zasiłek stały i zasiłek pielęgnacyjny.

[Dowód: akta kontroli, str. 1819-2068]

Prowadzenie i rozwój infrastruktury środowiskowych domów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Gmina Miejska Chełmek prowadzi Środowiskowy Dom Samopomocy. Statut Środowiskowego Domu Samopomocy dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi w Chełmku został uchwalony Uchwałą nr XLVI/357/2006 Rady Miejskiej w Chełmku z 14 września 2006 roku w sprawie statutu Środowiskowego Domu Samopomocy – Pobyt Dzienny A w Chełmku.

W okresie objętym kontrolą 34 osoby korzystały z usług ŚDS. Wydano w sumie 30 decyzji administracyjnych, w tym 6 decyzji ustalających odpłatność za ŚDS. Nie wydano decyzji zwalniającej z odpłatności. Z tytułu odpłatności za ŚDS uzyskano kwotę 3 180,42 zł.

[Dowód: akta kontroli, str. 17, 47]

Skontrolowano teczki 5 osób, które w okresie objętym kontrolą korzystały z usług Środowiskowego Domu Samopomocy, na podstawie decyzji: DPR.5026.25.2.2018, DPR.5028.24.1.2019, DPR.5028.22.2.2019, DPR.5028.3.1.2019, DPR.5028.9.1.2019, DPR.5028.30.1.2019.

Nie wniesiono zastrzeżeń do zasadności pomocy. Natomiast wniesiono następujące zastrzeżenia do skontrolowanych akt:

1. Decyzją nr DPR.5028.9.1.2019 z 20 września 2019 roku przyznano Pani [...] pomoc w formie „[...]pobyt w Środowiskowym Domu Samopomocy – Pobyt Dzienny A w Chełmku, od dnia 1 października 2019r. do dnia 30 września 2020 r. nieodpłatnie” W przesłanych aktach znajduje się tylko zaświadczenie lekarza rodzinnego z 2015 roku oraz zaświadczenie z Poradni Zdrowia Psychicznego z 2015 roku. Natomiast ww. zaświadczenie wydał lekarz, o specjalizacji innej niż psychiatria lub neurologia. W aktach również znajduje się zaświadczenie z Samodzielnego Gminnego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Chełmku z 9 czerwca 2015 roku, że „[...] Pani [...], posiadająca prawo wykonywania zawodu wydane przez Okręgową Izbę Lekarską w Krakowie [...]

jest zatrudniona w tutejszym Zakładzie w Poradni Zdrowia Psychicznego zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 12 grudnia 2013 r. [...]. Na podstawie powołanych przepisów Pani [...] posiada prawo do wydawania Pacjentom zaświadczeń lekarskich w Poradni Zdrowia Psychicznego SG ZOZ w Chełmku”. Analogicznie sytuacja powtórzyła się w aktach dot. decyzji nr DPR.5028.22.2.2019. Należy zaznaczyć, że brak specjalizacji z zakresu psychiatrii lub neurologii powoduje, że lekarz nie był uprawniony do wydania zaświadczenia do celów postępowania w sprawie skierowania osoby do ŚDS.

[Dowód: akta kontroli, str.1527-1624, 1461-1526]

Tym samym należy stwierdzić, iż ww. decyzje kierujące do ŚDS zostały wydane w oparciu o niekompletną dokumentację, czyli niezgodnie z przepisami zawartymi w art. §7 ust.1 Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2010 roku w sprawie środowiskowych domów samopomocy.

2. Wątpliwości budzi ustalany skład rodziny na potrzeby prowadzonego postępowania w sprawie skierowania do środowiskowego domu samopomocy:

Decyzją DPR.5028.30.1.2019 z 24 grudnia 2019 roku Pani [...] udzielono pomocy w formie: “[...] pobytu w Środowiskowym Domu Samopomocy – Pobyt Dzienny A w Chełmku w okresie od dnia 1 stycznia 2020 r. do dnia 30 listopada 2020 r.”. Należy podkreślić, że osoba jest niepełnosprawna o stopniu znacznym. Orzeczenie o stopniu niepełnosprawności o stopniu znacznym zostało wydane 24 kwietnia 2019 na stałe. W ww. orzeczeniu o stopniu niepełnosprawności widnieje zapis w „Wskazania dotyczące” pkt. 7: „konieczność stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji – wymaga”. Wcześniej ww. była osobą niepełnosprawna o stopniu umiarkowanym. Natomiast wg. rodzinnych wywiadów środowiskowym przeprowadzonych 9 września 2019 roku i 12 grudnia 2019 roku osoba prowadzi samodzielne gospodarstwo domowe. W ww. wywiadach jest informacja, że mieszka wspólnie z rodzicami a opłaty regulują rodzice. Podstawę rozstrzygnięcia w tym przypadku stanowił przepis na podstawie, którego rodzinę, zgodnie z definicją zawartą w art. 6 pkt. 14 ustawy o pomocy społecznej stanowią „osoby spokrewnione lub niespokrewnione pozostające w faktycznym związku, wspólnie zamieszkujące i gospodarujące” oraz art. 6 pkt. 10 ww. ustawy wskazujący, że za „osobę samotnie gospodarującą, uznaje się osobę prowadzącą jednoosobowe gospodarstwo domowe.” W ustawowej definicji osoby samotnie gospodarującej kluczowym zagadnieniem jest to, czy w danym przypadku mamy do czynienia z prowadzeniem jednoosobowego gospodarstwa domowego. Każdorazowo zatem konieczna jest ocena, czy dana osoba jest w stanie przy wykorzystaniu własnych środków (finansowych i niefinansowych) funkcjonować samodzielnie bez zewnętrznego wsparcia. Pomocne przy określeniu, że dana osoba jest samotnie gospodarującą jest ustalenie, czy codzienne sprawy prowadzenia gospodarstwa domowego np. zapewnienie środków utrzymania, przygotowania posiłków czy załatwianie spraw urzędowych związanych np. z utrzymaniem zdrowia nie odbywa się z udziałem osoby przebywającej w gospodarstwie, która jedną z tych czynności wykonywałaby na zasadzie współpracy w osiągnięciu wspólnych celów życiowych.

[Dowód: akta kontroli, str. 1375-1460]

Zapewnienie schronienia oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym

Zgodnie z zapisem art. 17 ust. 1 pkt. 3 ustawy o pomocy społecznej „udzielanie schronienia, zapewnienie posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym;”, należy do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym.

Gmina Chełmek nie prowadzi schroniska, ogrzewalni, ani noclegowni. W celu realizacji zadania zawarła umowy, jak poniżej:

1. Umowa nr OR072.4.2019 z 2 stycznia 2019 roku zawarta z Chrześcijańskim Stowarzyszeniem Dobroczynnym w Kluczach, które „zobowiązuje się do udzielenia schronienia dla trzech osób bezdomnych w schronisku dla osób bezdomnych skierowanych przez Zleceniodawcę [...]. Udzielenie schronienia następować będzie w schroniskach prowadzonych przez Stowarzyszenie, w szczególności w Schronisku [...] Dąbrowa Górnicza [...]”.
2. Umowa nr OR072.18.2019 z 20 maja 2019 roku zawarta ze Stowarzyszeniem Akademia Innowacji Społecznych w Bieganowie. „Przedmiotem zawartej umowy jest świadczenie przez wykonawcę usług schronienia w Schronisku dla bezdomnych z usługami opiekuńczymi w miejscowości Gwizdaj [...] dla 2 osób bezdomnych (kobieta i mężczyzna), których ostatnim miejscem zameldowania na pobyt stały jest Gmina Chełmek [...]”. W §3 pkt 2 ww. umowy ustalono, że „W przypadku osoby posiadającej dochód przekraczający kryterium dochodowe określone w ustawie o pomocy społecznej, będzie ona wносить miesięczną opłatę określoną w decyzji administracyjnej o umieszczeniu w schronisku.”. Należy zaznaczyć, iż ww. kwestie są regulowane w uchwale rady gminy i nie powinny być przedmiotem umowy.

[Dowód: akta kontroli, str. 189, 2555-2559]

W okresie od stycznia do grudnia 2019 r., zgodnie z udzieloną informacją, udzielono schronienia 2 osobom.

Skontrolowano akta 1 osoby bezdomnej, której źródłem dochodu jest zasiłek pielęgnacyjny. Decyzjami nr DPR.5012.37.1.2019, DPR.5012.37.2.2019, DPR.5012.37.4.2019 udzielono pomocy w formie schronienia w Schronisku dla bezdomnych osób w Dąbrowie Górniczej. Osoba 15 kwietnia 2019 roku złożyła wniosek o udzielenie pomocy w formie schronienia, zasiłku stałego oraz składek na ubezpieczenie zdrowotne. Rodzinny wywiad środowiskowy przeprowadzono 15 kwietnia 2019 roku. Osobę 2 maja 2019 roku zawiadomiono o zawieszeniu postępowania administracyjnego w sprawie przyznania zasiłku stałego. Osoba ta posiada orzeczenie o stopniu niepełnosprawności wydane do 29 lutego 2020 roku, zaliczające do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności. Do 25 lutego 2019 roku przebywał w DPS, a od lutego do kwietnia w zakładzie karnym. Brak osób zobowiązanych do alimentacji, zanim trafił do DPS przebywał w placówce opiekuńczo-wychowawczej. Ze względu na pobyt w zakładzie karnym, GOPS w Tomicach uchylił decyzję przyznającą pomoc w formie zasiłku stałego oraz decyzję dot. skierowania do DPS, od których się odwołał bezskutecznie. Pismem z 6 września 2019 roku Schronisko w Dąbrowie Górniczej poinformowało o wydaleniu osoby ze schroniska z powodu notorycznego łamania regulaminu. MOPS w Chełmku pismem z 12 i 17 września 2019 roku adresowanym na schronisko zawiadomił bezdomnego o wszczęciu postępowania administracyjnego i wezwał do wstawiennictwa w MOPS w Chełmku. Decyzją nr DPR.504.40.3.19 z 21 października 2019 roku odmówiono przyznania zasiłku stałego. Pomocy w innej formie osobie nie przyznano.

[Dowód: akta kontroli, str. 2563-2571]

Zgodnie z listą kontrolną wydano 2 decyzje w formie innej niż schronienie. Poproszono o przesłanie kopii tych decyzji w formie papierowej potwierdzonej za zgodność z oryginałem. Kontrolującym przekazano 2 decyzje dotyczące 1 osoby bezdomnej, tj.: decyzja nr DPR.5013.27.2.2019 z 20 listopada 2019 roku przyznająca specjalny zasiłek celowy z przeznaczeniem na częściowe pokrycie opłat za wynajem pokoju oraz decyzja nr DPR.5013.8.1.2020 z 31 stycznia 2020 roku na leczenie. Ww. decyzje zawierają zapis: „Na podstawie przeprowadzonego rodzinnego wywiadu środowiskowego i zebranej dokumentacji stwierdzono, że dochód miesięczny przekracza podane kryterium dochodowe, a równocześnie występują powody i okoliczności uzasadniające przyznanie pomocy w formie specjalnego zasiłku celowego [...], jednak tych okoliczności w ww. decyzjach nie wskazano, min., że jest to osoba bezdomna, przebywająca w schronisku 6-9 września 2019 roku na podstawie decyzji z 30 września 2019 roku, nr DPR.5012.47.1.2019.

[Dowód: akta kontroli, str. 341-343, 2561]

Wg listy kontrolnej schronienia udzielono z 2 osobom, a z 1 zawarto kontrakt socjalny. W związku z tym poproszono o przedstawienie okoliczności i wyjaśnienie powodów dlaczego z drugą osobą nie zawarto kontraktu socjalnego. Uzyskano odpowiedź następującej treści: „*Kontraktu socjalnego nie zawarto z osobą skierowaną do schroniska (Pan [...]), ponieważ do placówki ww. osoba została przewieziona bezpośrednio ze Szpitala - Centrum Leczenia Oparzeń w Siemianowicach Śląskich. W schronisku dla osób bezdomnych klient przebywał w okresie od 6-9 września 2019 r. Wniosek strony i wywiad środowiskowy przeprowadzony przez MOPS w Siemianowicach Śląskich trafiły do MOPS w Chełmku w dniu 09.09.2020. W tym samym dniu Pan [...] opuścił schronisko z własnej inicjatywy, zanim zakończono postępowanie w sprawie umieszczenia w schronisku.*”

[Dowód: akta kontroli, str. 82]

Niezależnie od kwestii zorganizowania pomocy w formie schronienia kolejną kwestią, którą gmina powinna uregulować w formie uchwały są zasady ponoszenia odpłatności za pobyt w ośrodkach wsparcia. Ustalenie zasad następuje na podstawie art. 97 ust. 5 ww. ustawy cyt.: „*Rada powiatu lub rada gminy w drodze uchwały ustala, w zakresie zadań własnych, szczegółowe zasady ponoszenia odpłatności za pobyt w ośrodkach wsparcia i mieszkaniach chronionych*”. Rada Miejska w Chełmku na podstawie art. 97 ust. 5 ustawy o pomocy społecznej podjęła uchwałę nr III/27/18 Rady Miejskiej w Chełmku z dnia 20 grudnia 2018 roku w sprawie ustalenia szczegółowych zasad ponoszenia odpłatności za pobyt w ośrodkach wsparcia udzielających schronienie osobom tego pozbawionym, w tym osobom bezdomnym, tj. w ośrodku wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, w dziennym domu pomocy, w domu dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, klubie samopomocy, w schronisku dla osób bezdomnych oraz w schronisku dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi oraz uchwałę nr XIII/134/20 Rady Miejskiej Chełmek z dnia 18 lutego 2020 w sprawie szczegółowych zasad ponoszenia odpłatności za pobyt w ośrodkach wsparcia i mieszkaniach.

Tytuł uchwały nr III/27/18 sugeruje, że wszystkie wymienione ośrodki wsparcia, w tym dla osób z zaburzeniami psychicznymi udzielają schronienia osobom bezdomnym. Jednak uchwałą nr XIII/134/20 skorygowano powyższe zapisy.

Ww. uchwały zawierają zapis w §1 mówiący, że „*ustala się szczegółowe zasady ponoszenia przez Gminę Chełmek odpłatności za pobyt*”, co nie jest zgodne ze stanem faktycznym (tabele zawarte w uchwałach określają wysokość odpłatności, jaką będzie ponosić osoba, której udzielono pomocy) i przepisami ustawy o pomocy społecznej, gdyż ustala się odpłatność osobie a nie gminie.

Gmina Chełmek zgłosiła do rejestru prowadzonego przez Wojewodę miejsca, w których zapewnią tymczasowe schronienie.

Realizacja zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb

W ramach podejmowania innych zadań z zakresu pomocy społecznej wynikających z rozeznaczonych potrzeb gminy w liście kontrolnej Ośrodek wskazał, że podejmował tego typu zadania wskazując „*tak, w 2018 roku realizowano 2 projekty socjalne "Rodzina razem" , "Nasze sprawy w naszych rękach"*. Sposób realizacji opisano w następujący sposób: „*W gminie corocznie organizowana jest impreza o charakterze edukacyjno-informacyjnym, organizowana przy współpracy instytucji wchodzących w skład partnerstwa opisanego poniżej. 2015 spotkanie dla mieszkańców "Pacjencie-masz prawa"; 2017 "Depresja? Dobry nastrój w każdym wieku"; 2018 „Rodzina Razem. Tolerancja” Impreza odbyła się w dniu 17 października 2018r W programie znalazły się takie tematy jak: - Warsztaty poświęcone tolerancji dla osób w różnym wieku i różnym stanie zdrowia. - Warsztaty kulinarne z degustacją zdrowych soków, smoothie, ciast i sałatek. - Pogadanka na temat zdrowego życia i zdrowego żywienia. Druga impreza „Diamentowe gody. Jubileusz 60 lecia Koła Gospodyń wBobrku” w dniu 22 IX 2018. Imprezę zaszczycili udziałem władze lokalne, Burmistrz i radni, zaprzyjaźnione członkinie Kół Seniorek z innych miejscowości. Członkami Koła są w większości seniorki w wieku 60+, a nawet 70+, które pokazały że w każdym wieku można*

aktywnie spędzać czas. Na tę imprezę seniorki na warsztatach teatralnych, przygotowali przedstawienie pod tytułem „60 lat minęło jak jeden dzień”.

Odnosząc się do powyższego opisu należy zauważyć, iż Ośrodek wskazał jakie podejmował działania, a nie wskazał realizowanych zadań z zakresu pomocy społecznej.

Prowadzenie i rozwój niezbędnej infrastruktury socjalnej

Zdaniem Dyrektora MOPS w Chełmku, infrastruktura socjalna, z której mogą korzystać mieszkańcy gminy oraz potrzeby, które ona zabezpiecza, to: „Środowiskowy Dom Samopomocy Pobyt Dzienny A - dla 30 osób z zaburzeniami psychicznymi; Placówka Wsparcia Dziennego - "Świetlica Środowiskowa" dla 30 dzieci; Żłobek Gminny dla 55 dzieci; Liczba lokali socjalnych - 20; na terenie Gminy działa Fundacja Brata Alberta i prowadzi Warsztaty Terapii Zajęciowej -13 mieszkańców gminy tam uczęszcza, MOPS prowadzi Punkt Wsparcia i Informacji dla Osób Dotkniętych Przemocą w Rodzinie /poradnictwo prawne, psychologiczne, rodzinne/ ; Uniwersytet Trzeciego Wieku; Klub Aktywni+ to oddolna inicjatywa środowiskowa służąca aktywizacji mieszkańców, w szczególności seniorów w dzielnicy Stare Miasto.”.

[Dowód: akta kontroli, str. 8]

W okresie objętym kontrolą z usług ŚDS w Chełmku skorzystały 34 osoby. Funkcjonowanie Środowiskowego Domu Samopomocy opisano w odpowiedniej części niniejszego protokołu. Ponadto w sprawozdaniu z działalności MOPS w Chełmku za 2018 rok w części pn. Potrzeby w zakresie pomocy społecznej stwierdzono, cyt.: „W perspektywie roku 2019 oraz lat kolejnych, priorytetowym zadaniem Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej staje się zapewnienie wsparcia dla starzejącej się części społeczności lokalnej. Na terenie gminy istnieje bogata oferta działań dla osób starszych będących w dobrej kondycji fizycznej – Uniwersytet Trzeciego Wieku, Klub Aktywni+, projekty realizowane dla seniorów przez Stowarzyszenie Rodzina Kolpinga. Natomiast stopniowo narasta problem niesamodzielnych osób starszych, pozbawionych opieki, którzy nie potrafią samodzielnie funkcjonować w środowisku. Zachodzi konieczność zapewnienia środków z jednej strony na wydłużenie możliwości pobytu w środowisku, tworzenie form pomocy i wsparcia dziennego (np. Dzienny Dom Pobytu, Klub Seniora, Mieszkanie Chronione itp.), ale także na sfinansowanie kosztów pobytu w Domach Pomocy Społecznej.

Aby zaspokoić zwiększające się zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze, zwiększono obsadę kadrową opiekunek. Planuje się dalsze zwiększenie liczby godzin usług opiekuńczych, wdrożenie specjalistycznych usług opiekuńczych oraz realizację projektów partnerskich mających na celu poprawę jakości życia seniorów.”.

[Dowód: akta kontroli, str. 2541-2544]

Podejmowanie innych zadań z zakresu pomocy społecznej wynikających z rozeznaczonych potrzeb gminy, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych

MOPS w Chełmku, zgodnie z informacją zawartą w liście kontrolnej realizował inne działania w zakresie pomocy społecznej, wynikające z rozeznaczonych potrzeb:

1. W 2018 roku realizowano 2 projekty socjalne "Rodzina razem" , "Nasze sprawy w naszych rękach";
2. W gminie corocznie organizowana jest impreza o charakterze edukacyjno-informacyjnym, organizowana przy współpracy instytucji wchodzących w skład partnerstwa opisanego poniżej. 2015 spotkanie dla mieszkańców "Pacjencie-masz prawa"; 2017 "Depresja? Dobry nastrój w każdym wieku"; 2018 „Rodzina Razem. Tolerancja” Impreza odbyła się w dniu 17 października 2018r W programie znalazły się takie tematy jak: - Warsztaty poświęcone tolerancji dla osób w różnym wieku i różnym stanie zdrowia. - Warsztaty kulinarne z degustacją zdrowych soków, smoothie, ciast i sałatek. - Pogadanka na temat zdrowego życia i zdrowego żywienia. Druga impreza „Diamentowe gody. Jubileusz 60 lecia

Koła Gospodyń w Bobrku” w dniu 22 IX 2018. Imprezę zaszczylicili udziałem władze lokalne, Burmistrz i radni, zaprzyjaźnione członkinie Kół Seniorek z innych miejscowości. Członkami Koła są w większości seniorki w wieku 60+, a nawet 70+, które pokazały że w każdym wieku można aktywnie spędzać czas. Na tę imprezę seniorki na warsztatach teatralnych, przygotowały przedstawienie pod tytułem „60 lat minęło jak jeden dzień”.

[Dowód: akta kontroli: str. 16]

Ponadto MOPS w Chełmku podejmował inne działania pomocowe tj.: *Współpraca przy realizacji projektu "Tele-Anioł" współfinansowanego przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020. Projekt adresowany do osób niesamodzielnych, które ze względu na wiek, stan zdrowia lub niepełnosprawność wymagają opieki lub wsparcia. Zakres pomocy obejmuje usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania i teleopiekę.*

2. *"Światowy Dzień Chorego" - działanie środowiskowe zorganizowane wspólnie z Polskim Związkiem Emerytów, Rencistów i Inwalidów - Koło w Chełmku.*

3. *"Dzień Seniora" - działanie środowiskowe zorganizowane wspólnie z Polskim Związkiem Emerytów, Rencistów i Inwalidów - Koło w Chełmku i w Bobrku, Kołem Gospodyń Wiejskich oraz Samorządowym Zespołem Szkół w Bobrku.*

4. *Spotkanie Wigilijne dla osób samotnych, starszych i potrzebujących organizowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Chełmku przy współpracy z Warsztatami Terapii Zajęciowej w Chełmku, Świetlicą Środowiskową w Chełmku, Ochotniczą Strażą Pożarną w Chełmku.*

5. *Samopomocowa Grupa Wsparcia "Blżej Siebie" dla osób, pragnących poprawić swoją kondycję psychiczną, z inicjatywy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Chełmku, przy współpracy z Środowiskowym Domem Samopomocy w Chełmku.*

6. *Wykład "Jak żyć zdrowo" zorganizowany dla mieszkańców Gminy Chełmek.”.*

[Dowód: akta kontroli: str. 19]

Współpraca z powiatowym urzędem pracy w zakresie upowszechniania ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy, upowszechniania informacji o usługach poradnictwa zawodowego i o szkoleniach oraz Realizacja Programu Aktywizacji i Integracji bezrobotnych

Ośrodek zawarł 27 czerwca 2019 r. porozumienie z urzędem pracy w sprawie wzajemnego powierzenia danych osobowych oraz szczegółowej współpracy, zasad i zakresu udostępniania danych w ramach platformy komunikacyjnej SEPI; 28 lutego 2019 r. porozumienie w sprawie organizacji prac społecznie użytecznych. Fakt jego zawarcia został zadeklarowany przez Dyrektora MOPS w liście kontrolnej. Współpraca z Urzędem Pracy zgodnie z zapisem w liście kontrolnej polega na: *„Upowszechnianie ofert pracy, udostępnianie klientom MOPS w Chełmku ofert pracy umieszczonych na stronie internetowej PUP m.in. poprzez umieszczanie na tablicy informacyjnej, wymiana informacji na temat osób bezrobotnych korzystających ze świadczeń pomocy społecznej głównie w formie systemu teleinformatycznego, organizowanie prac społecznie użytecznych, przygotowanie listy osób do wykonywania prac społecznie użytecznych, uczestnictwo w Targach Pracy, przedstawianie propozycji kierunków szkoleń dla osób bezrobotnych z terenu Gminy Chełmek, korzystanie z oferty stażowej PUP.”.*

Jak poinformowano, 15 osób korzystających z wsparcia MOPS było zarejestrowanych w PUP – w tym 3 osoby miały prawo do pobierania zasiłku dla bezrobotnych.

[Dowód: akta kontroli, str. 17]

Dożywianie dzieci, młodzieży i dorosłych

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Chełmku w okresie objętym kontrolą realizował wieloletni rządowy program „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019-2023 na podstawie umowy zawartej z Wojewodą oraz Uchwał Rady Miejskiej w Chełmku. W okresie kontrolowanym osób objętych programem było 133, w tym 75 osób dorosłych.

W związku z realizacją Programu, Rada Miejska w Chełmku podjęła uchwałę nr III/28/18 z 20 grudnia 2018 roku w sprawie podwyższenia kryterium dochodowego uprawniającego do przyznania nieodpłatnie pomocy w zakresie dożywiania w ramach wieloletniego rządowego programu: „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019 – 2023 oraz określania zasad zwrotu wydatków w tym zakresie.

Art. 8 ust. 2 ustawy o pomocy społecznej stanowi, że: *„Rada gminy, w drodze uchwały, może podwyższyć kwoty, o których mowa w ust. 1 pkt 1 i 2, uprawniające do zasiłków okresowego i celowego.”*, natomiast zgodnie z art. 96 ust. 2 i 4 ww. ustawy: *„2. Wydatki na usługi, pomoc rzeczową, posiłki, zasiłki na ekonomiczne usamodzielnienie, zasiłki okresowe i zasiłki celowe przyznane pod warunkiem zwrotu podlegają zwrotowi w części lub całości, jeżeli dochód na osobę w rodzinie osoby zobowiązanej do zwrotu wydatków przekracza kwotę kryterium dochodowego. [...] 4. Rada gminy określa, w drodze uchwały, zasady zwrotu wydatków za świadczenia z pomocy społecznej, o których mowa w ust. 2, będących w zakresie zadań własnych.”*

Stwierdzono, iż w uchwale nr III/28/18 z 20 grudnia 2018 roku, w podstawie prawnej brak art. 8 ust. 2 ustawy o pomocy społecznej, natomiast w § 1 uchwały zapisano, iż: *„Podwyższa się do 150% kryterium dochodowe, o którym mowa w art. 8 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej dla celów przyznania pomocy w zakresie posiłku, świadczenia pieniężnego na zakup posiłku lub żywności, świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych dla osób i rodzin wymienionych w uchwale Nr 140 Rady Ministrów z dnia 15 października 2018 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019 – 2023 [...]”*;

Z kolei w § 2 Uchwały Nr III/28/2018 zapisano, że: *„Odstępuje się od żądania zwrotu wydatków w zakresie dożywiania w formie posiłku, świadczenia pieniężnego na zakup posiłku lub żywności, świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych dla osób i rodzin wymienionych w Uchwale Nr 140 Rady Ministrów z dnia 15 października 2018 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019-2023 (M.P. z 2018 r., poz. 1007), jeżeli dochód osoby samotnie gospodarującej, dochód osoby w rodzinie lub dochód rodziny nie przekracza wysokości 150 % kryterium dochodowego, określonego w art. 8 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej.”*

Należy zauważyć, iż podstawą do przyznania w ramach Programu „Posiłek w szkole i w domu” nieodpłatnych posiłków dla osób/rodzin o dochodach od 100% do 150% kryterium dochodowego stanowi art. 96 ust. 2 i 4 ustawy. Zgodnie z art. 96 ust. 4 rada gminy określa, w drodze uchwały, zasady zwrotu wydatków za świadczenia z pomocy społecznej, o których mowa w ust. 2, będących w zakresie zadań własnych. Z przepisu tego można wysnuć wniosek, że wydatki poniesione na te formy pomocy, jeżeli przyznawane są osobom przekraczającym kryterium dochodowe, podlegają całkowitemu lub częściowemu zwrotowi. Tym samym, wydatki na te świadczenia, które przyznawano w oparciu o kryterium dochodowe, nie podlegają zwrotowi.

Ponadto z treści ww. uchwały wynika, iż w odniesieniu do trzech form pomocy przewidzianych w programie „Posiłek w szkole i w domu” (świadczenia pieniężnego, posiłku i świadczenia rzeczowego) podniesiono kryterium dochodowe uprawniające do otrzymania pomocy do 150% kryterium dochodowego, o którym mowa w art.8 ustawy o pomocy społecznej i jednocześnie w przypadku tych 3 form pomocy zwolniono osoby korzystające ze świadczeń programu (których dochód nie przekracza 150 % kryterium dochodowego) z odpłatności za te świadczenia. Zgodnie z treścią przywołanego wyżej art. 8 ust. 2 ww. ustawy dopuszczalne było podniesienie kryterium dochodowego jedynie w stosunku do świadczenia pieniężnego/zasiłku celowego, natomiast zgodnie z art. 96 ust. 2 i 4 ww. ustawy zwolnienie

z odpłatności powinno nastąpić jedynie w odniesieniu do posiłku i świadczenia rzeczowego. Z uwagi na powyższe należy stwierdzić, iż zapis:

- § 1 uchwały Nr III/28/2018 w części podnoszącej kryterium dochodowe uprawniające do otrzymania pomocy w formie posiłku i świadczenia rzeczowego pozostaje w sprzeczności z art. 8 ust. 2 ustawy o pomocy społecznej,
- § 2 uchwały Nr III/28/2018 uchwały w części zwalniającej z odpłatności za świadczenie pieniężne na zakup posiłku lub żywności osoby/rodzin, których dochód nie przekroczył 150 % kryterium dochodowe, o którym mowa w art. 8 ustawy o pomocy społecznej pozostaje w sprzeczności z art. 96 ust. 2 i 4 ustawy, gdyż Rada Gminy nie ma upoważnienia ustawowego, aby podnosić kryterium dochodowe w stosunku do posiłku i świadczenia rzeczowego oraz ustalać zasady dotyczące zwolnienia z odpłatności w stosunku do świadczeń pieniężnych.

[Dowód: akta kontroli, str.10, 65-66]

W okresie kontrolowanym Ośrodek nie przyznawał pomocy w formie dożywiania pod warunkiem zwrotu.

[Dowód: akta kontroli, str. 11]

Część osób korzystających z ww. programu dożywiania (97 osób) otrzymało również skierowanie na pomoc rzeczową w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014-2020 PO PŻ (FEAD). Ogółem liczba skierowanych wyniosła 381 osób.

[Dowód: akta kontroli, str. 11]

Realizacja programu „Posiłek w szkole i w domu” odbywała się w formie gorącego posiłku dla: dzieci w wieku przedszkolnym, dzieci w szkołach podstawowych. Nie udzielano pomocy w formie gorącego posiłku dla osób dorosłych. W związku z tym poproszono o wyjaśnienia. Otrzymano następującą odpowiedź: *„Na terenie gminy brak jest punktu żywieniowego realizującego ciepły posiłek. Placówki oświatowe nie realizują żywienia osób dorosłych.”*

[Dowód: akta kontroli, str. 11, 103, 109]

Zgodnie z przekazanymi informacjami, w okresie objętym kontrolą, 75 osób dorosłych, otrzymywało pomoc w formie zasiłku celowego w ramach przedmiotowego programu.

Koszt programu „Posiłek w szkole i w domu” w 2019 roku wyniósł ogółem: 44 122,20 zł, w tym: 34 202 zł (80%) z dotacji oraz 9 920,20 zł ze środków własnych.

Ponadto Ośrodek w ramach środków własnych, poza programem, wydatkował środki finansowe w wysokości 6034,30 zł. Natomiast pomoc w formie świadczenia pieniężnego w ramach programu była udzielona łącznie 14 dzieciom i 75 osobom dorosłym.

W ramach programu nie udzielano wsparcia w formie świadczenia rzeczowego.

[Dowód: akta kontroli, str. 11, 34 -35, 82]

Realizację programu „Posiłek w szkole i w domu” regulują zawarte porozumienia pomiędzy Dyrektorem OPS a Dyrektorami szkół, przedszkoli. Dożywianie prowadzono we wszystkich placówkach położonych na terenie gminy.

[Dowód: akta kontroli, str. 10, 33]

Według informacji zawartej w Liście kontrolnej: *„Ośrodek monitoruje cele Programu poprzez przeprowadzanie kontroli w szkołach, analizę jadłospisów, rozmowy z dyrektorami szkół nt. Sygnalizowania przypadków dzieci i młodzieży nieodpowiednio odżywionych i objęcia poszczególnych osób pomocą w formie gorącego posiłku, rozmowy z rodzicami na temat wprowadzania właściwych nawyków żywieniowych, przeprowadzanie ankiet dotyczących zainteresowania dożywianiem w okresach wolnych od nauki.”*

[Dowód: akta kontroli, str. 10]

W okresie kontrolowanym udzielono 5 dzieciom pomocy w formie posiłku w szkole na wniosek dyrektora szkoły lub przedszkola. Rada Miejska w Chełmku przyjęła Uchwałę nr III/29/18 z dnia 20 grudnia 2018 roku w sprawie przyjęcia programu osłonowego „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019 -2023

Opracowano wewnętrzną procedurę dotyczącą realizacji wieloletniego programu „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019-2023 wprowadzoną Zarządzeniem nr 30/2018 Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Chełmku z dnia 27 grudnia 2018 roku.

Tabela nr 3. Liczba osób samotnie gospodarujących/rodzin objętych pomocą w ramach realizację programu wieloletniego „Posiłek w szkole i w domu”

Miesiąc	Liczba dzieci otrzymujących pomoc w formie posiłku *	Liczba osób dorosłych otrzymujących pomoc w formie posiłku	Liczba dzieci otrzymujących pomoc w formie zasiłku celowego w ramach programu	Liczba osób dorosłych otrzymujących pomoc w formie zasiłku celowego w ramach programu	Liczba osób samotnie gospodarujących/rodzin które otrzymały pomoc w formie pomocy rzeczowej	Liczba osób/rodzin otrzymujących pomoc w formie zasiłku celowego na zakup żywności poza programem
Styczeń	35	0	2	17	0	0
Luty	42	0	3	24	0	1
Marzec	43	0	3	23	0	4
Kwiecień	41	0	3	13	0	2
Maj	38	0	2	16	0	0
Czerwiec	38	0	1	12	0	1
Lipiec	0	0	2	11	0	0
Sierpień	0	0	2	6	0	1
Wrzesień	14	0	1	12	0	0
Październik	15	0	2	15	0	1
Listopad	14	0	5	21	0	0
Grudzień	16	0	3	18	0	0
Rzeczywista liczba osób	49	0	14	75	0	10

[Dowód: akta kontroli, str. 35]

Z analizy danych zamieszczonych w tabeli nr 3 należy stwierdzić, że w miesiącach styczeń-czerwiec oraz wrzesień – grudzień 2019 roku pomocą w formie gorącego posiłku objętych było od 14 do 43 dzieci miesięcznie. Liczba dzieci otrzymujących pomoc w formie zasiłku celowego w ramach programu w wakacje nie zwiększyła się. Natomiast w Liście kontrolnej na pytanie dot. organizowania dożywiania w dni wolne od nauki Dyrektor MOPS umieścił odpowiedź: „Organizowane było dożywianie (gorący posiłek) dla dzieci i młodzieży w wyznaczonych szkołach pełniących dyżury w okresie wolnym od nauki, przyznawano zasiłek celowy na zakup posiłku lub żywności dzieciom i młodzieży, które nie miały możliwości skorzystania z posiłku w szkołach.”. W związku z rozbieżnościami pomiędzy informacją zawartą w Liście Kontrolnej a informacją znajdująca się w Tabeli nr 3 poproszono o wyjaśnienia. Uzyskano następującą odpowiedź: „W okresach wolnych od nauki organizowano dożywianie w wyznaczonych w danym czasie placówkach oświatowych pełniących dyżury. W przypadku, kiedy była możliwość zapewnienia gorącego posiłku, a rodzice dzieci objętych dożywianiem nie byli zainteresowani zapewnieniem dzieciom posiłku w szkołach w okresie wakacji, nie przyznawano również zasiłku celowego na zakup posiłku

lub żywności. Rodzice oświadczyli, że posiłki zapewnią dzieciom we własnym zakresie.” W związku z powyższą odpowiedzią poproszono o wyjaśnienie: „[...] w jaki sposób rodzice byli informowani o możliwości uzyskania pomocy w okresie wakacji. W jaki sposób pracownicy socjalni dokumentowali ten fakt? Czy oświadczenia rodziców miały charakter ustny czy pisemny? Jeśli pisemny to proszę o kserokopię ww. oświadczeń rodziców.”. Uzyskano odpowiedź: „Rodzice dzieci, objętych posiłkami w szkołach, byli informowani o możliwości korzystania z uzyskania pomocy w okresie wakacyjnym, co dokumentowane było w formie pisemnej w ankietach, kierowanych do rodzica lub oświadczeniach. Rodziny nie zainteresowane posiłkiem dla dzieci, nie były objęte zasiłkiem celowym na zakup posiłku lub żywności na ww. okres [...]”. W związku z uzyskanymi odpowiedziami poproszono o wyjaśnienie: „[...] Dlaczego odmowa pomocy w formie posiłku dla dziecka w szkole w okresie wakacji była jednoznaczna z brakiem zaproponowania rodzinie pomocy w formie zasiłku celowego w ramach programu „Posiłek w szkole i w domu.”. Uzyskano następujące wyjaśnienie: „Ośrodek przyznaje w pierwszym rzędzie pomoc w formie gorącego posiłku. Pomoc w formie zasiłku przyznawana jest w sytuacji, gdy gorącego posiłku nie można zapewnić. W tej sytuacji rodzice nie wyrazili zgody na przyznanie gorącego posiłku dla dziecka, pomimo że istniała taka możliwość – posiłki w szkole w okresie wakacji. W związku z tym nie została im przyznana pomoc w formie zasiłku celowego na zakup posiłku lub żywności.”.

W skontrolowanych aktach znajdowały się pisemne oświadczenia strony o treści np.: „[...] Nie jestem zainteresowany dożywianiem córki w okresie wakacyjnym”, „Nie będę korzystała z posiłków dla syna w czasie wakacji. Zapewnię posiłki we własnym zakresie”.

[Dowód: akta kontroli, str. 10, 82, 111, 115, 116, 832, 934-1000]

W sytuacji gdy osoba posiada dochód poniżej kryterium dochodowego, należy rozważyć czy nie spełnia także przesłanek do objęcia pomocą w innych formach (lub w szerszym zakresie w stosunku do faktycznie udzielonej) w szczególności świadczenia pieniężnego na zakup żywności w ramach programu „Posiłek w szkole i w domu”. Ponieważ kryterium dochodowe jest kluczową przesłanką do otrzymania pomocy w ramach ww. programu, nasuwa się wniosek o możliwej potrzebie objęcia dożywianiem opisanych rodzin w okresach wolnych od nauki, które korzystały z Programu w okresie roku szkolnego. Pamiętać należy, iż realizacja zadania gminy, o którym mowa w art. 17 ust. 1 pkt 3 w związku z art. 48b ust. 2 - 4 ustawy o pomocy społecznej nie powinna ograniczać się do organizacji dożywiania dzieci tylko w okresie roku szkolnego.

Gmina otrzymała dotację na podstawie umowy zawartej z Wojewodą Małopolskim. Gmina otrzymała dofinansowanie posiłku do 80% kosztu realizacji zadania.

[Dowód: akta kontroli, str. 11]

Średni koszt posiłku w placówkach realizujących dożywianie w 2019 wynosił 3,74 zł.

[Dowód: akta kontroli, str. 33]

Skontrolowano akta 16 osób/rodzin, do następujących decyzji przyznających pomoc w ramach programu „Posiłek w szkole i w domu”:

DPR.5025.15.1.2019, DPR.5025.5.12.2019, DPR.5025.5.18.2019, DPR.5025.41.2.2019,
DPR.5025.46.1.2019, DPR.5025.11.1.2019, DPR.5012.45.11.2019, DPR.5025.11.10.2019,
DPR.5025.11.14.2019, DPR.5012.45.13.2019, DPR.5025.15.8.2019, DPR.5025.15.7.2019,
DPR.5025.28.1.2019, DPR.5025.30.5.2019, DPR.5025.30.7.2019, DPR.5025.4.4.2019,
DPR.5025.4.6.2019, DPR.5025.4.8.2019, DPR.5025.4.10.2019, DPR.5025.4.12.2019,
DPR.5025.48.6.2019, DPR.5025.6.2.2019, DPR.5025.6.3.2019, DPR.5025.6.1.2019,
DPR.5025.5.4.2019, DPR.5025.5.5.2019, DPR.5025.5.6.2019, DPR.5025.5.8.2019,
DPR.5025.5.14.2019, DPR.5025.5.15.2019, DPR.5025.5.16.2019, DPR.5025.5.17.2019,
DPR.5025.44.6.2019, DPR.5025.11.4.2019, DPR.5025.11.2.2019, DPR.5025.11.2.2019,
DPR.5025.11.5.2019, DPR.5025.11.7.2019, DPR.5025.10.1.2019, DPR.5025.10.4.2019,
DPR.5025.10.5.2019, DPR.5025.10.6.2019, DPR.5025.20.1.2019, DPR.5025.20.1.2019
DPR.5025.11.8.2019, DPR.5025.11.10.2019,

Wniesiono następujące uwagi do kontrolowanej dokumentacji:

Stwierdzono przypadki ograniczania przyznawania świadczeń w ramach programu

w rodzinach, które spełniały przesłanki do otrzymania pomocy:

1. Pani [...] prowadziła wspólne gospodarstwo domowe z 2 dziećmi w wieku szkolnym. Ww. do 30.06.2019 roku korzystała z pomocy w formie posiłków dla dzieci w szkole i zasiłków celowych z przeznaczeniem na zakup posiłku lub żywności w ramach programu „Posiłek w szkole i w domu” (nr decyzji: DPR.5025.4.1.2019 z 2 stycznia 2019, DPR.5025.4.4.2019 z 21 stycznia 2019, DPR.5025.4.6.2019 z 18 lutego 2019, DPR.5025.4.8.2019 z 18 marca 2019, DPR.5025.4.10.2019 z 16 kwietnia 2019, DPR.5025.4.12.2019 z 31 maja 2019). Komisariat Policji w Chełmku pismem RPS-91/2019/KS/15 z 2 lipca 2019 roku poinformował Ośrodek, że otrzymali zawiadomienie, iż Pani [...] 25 czerwca 2019 roku sprawowała opiekę nad małoletnią córką będąc pod wpływem alkoholu. Pracownik socjalny 5 lipca 2019 roku przeprowadził rodzinny wywiad środowiskowy z Panią [...] i rodzina została objęta pomocą w formie asystenta rodziny. Natomiast w ww. rodzinnym wywiadzie środowiskowym nie ma informacji, że osoba została poinformowana o możliwości ubiegania się o pomoc w formie dożywiania. Od lipca 2019 roku rodzina nie korzystała z pomocy w formie dożywiania. W związku z powyższym poproszono o wyjaśnienia. Uzyskano następującą odpowiedź: *„[...] W związku z tym, że klientka nie była w stanie samodzielnie przezwyciężyć trudnej sytuacji początkowo praca socjalna prowadzona była w kierunku poprawy sytuacji finansowej rodziny. Kiedy podejmowane przez ww. działania nie przyniosły rezultatów P. [...] została skierowana do sekcji pracy socjalnej (w wywiadzie z dnia 15 maja 2019 r.. W dniu 21 maja 2020 r. odmówiła zgody na współpracę z pracownikiem socjalnym, podpisania kontraktu socjalnego, co zostało potwierdzone oświadczeniem z dnia 21 maja 2020 r. W związku z powyższym praca socjalna z ww. nie była prowadzona. Po informacji o problemach z nadużywaniem alkoholu ww. została objęta pomocą i wsparciem asystenta rodziny. Nie była zainteresowana korzystaniem ze świadczeń pomocy społecznej.”* W aktach osoby jest ankieta z 17 grudnia 2018 roku, gdzie WW. podkreśliła, że w okresie wakacyjnym: *„zapewni posiłki we własnym zakresie”*. Natomiast nie ma informacji, że rezygnuje z ubiegania się o pomoc w formie zasiłku celowego na dożywianie i wie w jakiej wysokości mogłaby otrzymać pomoc. Należy zwrócić uwagę że od grudnia 2018 roku do czerwca 2019 roku sytuacja rodziny uległa zmianie, gdyż było prowadzone postępowanie karne przeciwko ww. za opiekę nad małoletnią córką pod wpływem alkoholu. W związku z powyższym poproszono o wyjaśnienia. Uzyskano następującą odpowiedź: *„Pani [...] w maju 2019 r. odmówiła współpracy z pracownikiem socjalnym. Klientka oświadczyła że pracuje cztery godziny dziennie i uzyskuje miesięczny dochód 242 złote i nie wyraża zgody na wsparcie w postaci pracy socjalnej. Uchylono decyzję o zasiłku okresowym. Ze względu na dobro małoletnich do czerwca 2019 r. kontynuowano pomoc w formie posiłków dla dzieci (nie uchylono decyzji w sprawie posiłków dla dzieci). Klientka nie zgłosiła się o pomoc dopiero w styczniu 2020, ale kolejny raz odmówiła współpracy z pracownikiem socjalnym. Rodzina objęta była wsparciem asystenta rodziny, ośrodek posiadał wgląd w sytuację rodziny, w tym w sytuację materialną, rodzina potrafiła funkcjonować bez finansowej pomocy społecznej.”* Należy podkreślić, że oświadczenie Pani [...] z 21 maja 2019 roku brzmi następująco: *„Nie wyrażam zgody na współpracę z pracownikiem socjalnym w kierunku poszukiwania pracy. Prace mam i nie zamierzam zmieniać jej ponieważ nie mam z kim zostawić 7 letniej córki. Od września 2019 roku znajomy prawdopodobnie załatwi mi pracę przy sprzątanii w Oświęcimiu na I zmianę.”*

[Dowód: akta kontroli, str. 102, 108-109, 112, 116, 541, 529, 955]

Należy zaznaczyć, że w aktach nie było informacji, że pracownik socjalny w miesiącu wrześniu proponował rodzinie pomoc w formie dożywiania.

2. Pani [...] jest osobą niepełnosprawną i świadczeniobiorcą zasiłku stałego. Ww. złożyła wniosek o pomoc w formie żywności 28 października 2019 roku. Poproszono o wyjaśnienie powodów nie udzielenia pomocy Ww. w formie dożywiania w okresie od 1 stycznia 2019 roku do 30 września 2019 roku oraz w miesiącach listopadzie i grudniu 2019 roku. W aktach nie ma informacji, że Pani [...] była informowana o możliwości uzyskania pomocy w formie dożywiania i wiedziała w jakiej wysokości mogłaby otrzymać pomoc. W aktach nie ma również rezygnacji osoby z pomocy w formie dożywiania.

Uzyskano następującą odpowiedź: „Zasiłek został przyznany na jeden miesiąc zgodnie z Zarządzeniem nr 30/2018 Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej z dnia 27 grudnia 2018 r. w sprawie realizacji programu wieloletniego "Posiłek w szkole i w domu" w 2019 r. Klientka była ustnie poinformowana o możliwości ubiegania się o zasiłek celowy na zakup posiłku lub żywności. We wskazanym okresie nie składała wniosku o zasiłek celowy na zakup posiłku lub żywności. W oparciu o rozeznanie sytuacji rodziny oraz okoliczności sprawy, ośrodek nie znalazł przesłanek do przyznania pomocy z urzędu.“.

[Dowód: akta kontroli, str.100, 107-108]

3. Rodzinie Pani [...] decyzją nr DPR.5025.20.1.2019 z 11 stycznia 2019 roku przyznano pomoc w formie posiłków dla 2 dzieci w szkole od 11 stycznia 2019 roku do 21 czerwca 2019 roku. W rodzinnym wywiadzie środowiskowym z 28 grudnia 2018 roku w rubryce „II POTRZEBY I OCZEKIWANIA OSOBY/RODZINY ZGŁOSZONE PODCZAS PRZEPROWADZANIA WYWIADU” zapisano: „Klientka oczekuje pomocy finansowej na żywność, oraz w formie śniadania i obiadów dla [...]”. W miesiącu styczniu 2019 roku rodzice nie zostali objęci pomocą w formie dożywiania. Dopiero na wniosek strony z 22 lutego 2019 roku przyznano pomoc decyzją nr DPR.5025.20.3.2019 z 12 marca 2019 roku zasiłek celowy na zakup posiłku lub żywności dla [...] na luty 2019 roku. Rodzina ponownie otrzymała pomoc w formie zasiłku celowego na zakup posiłku lub żywności na miesiąc maj 2019 roku (przyznany decyzją nr DPR.5025.20.4.2019 z 28 maja 2019 roku. W pozostałych miesiącach rodzice nie byli objęci pomocą w formie dożywiania. Osoba 19 czerwca 2019 roku złożyła oświadczenie: „Nie będę korzystała z posiłków dla synów w czasie wakacji. Posiłki dla dzieci zapewnię we własnym zakresie.”. Należy jednak zauważyć, że w miesiącu wrześniu 2019 roku Ośrodek nie zaproponował posiłków dla dzieci w szkole. W aktach znajduje się tylko pismo znak: DPR.0511.437.2019 z 20 listopada 2019 roku zwracające się do osoby z prośbą o zgłoszenie się do Ośrodka w celu ustalenia terminu przeprowadzenia rodzinnego wywiadu środowiskowego w związku z wnioskiem nr 437.2019 z 7 listopada 2019 roku. W aktach znajduje się również zawiadomienie wysłane przez Ośrodek do strony, że: „nie jest możliwe załatwienie sprawy w ustawowym 30 dniowym terminie [...]”.

[Dowód: akta kontroli, str. 681-756]

4. Rodzina 6 osobowa w tym 3 osoby niepełnosprawne. Ojcu rodziny Panu [...], decyzją nr DPR.5010.13.3.2019 z 27 lutego 2019 roku przyznano pomoc w formie zasiłku stałego od 1 lutego 2019 roku do na stałe. W miesiącu styczniu 2019 roku objęto pomocą w formie dożywiania tylko jedno dziecko Pana [...] (nr decyzji DPR.5025.18.2.2019 z 11 stycznia 2019 roku). Pozostali członkowie rodziny nie zostali objęci pomocą w formie dożywiania. Dziecko objęte pomocą w formie dożywiania w szkole nie zostało objęte pomocą w formie dożywiania w dni wolne od nauki. Decyzją nr DPR.5025.30.5.2019 z 27 lutego 2019 roku przyznano jednorazowo pomoc w formie zasiłku celowego na zakup posiłku dla 5 członków rodziny. Poproszono o wyjaśnienie dlaczego rodzina otrzymała pomoc tylko na jeden miesiąc oraz powodów ograniczenia pomocy rodzinie w formie dożywiania w miesiącach: styczniu, marcu, kwietniu, maju, czerwcu, sierpniu, wrześniu, październiku i grudniu 2019 roku, a także czy rodzina była informowana o możliwości uzyskania pomocy w formie dożywiania. Czy rodzina wiedziała w jakiej wysokości może otrzymać pomoc? W aktach brak oświadczenia strony, że wie o jaką pomoc może się starać i w jakiej wysokości oraz, że rezygnuje z ww. pomocy. Należy podkreślić, że informacja, którą podpisuje strona na wniosku

o pomoc tj.: „Oświadczam, iż zostałam/em pouczony o zasadach, formach i przesłankach przyznawania świadczeń z pomocy społecznej na podstawie ustawy z 12 marca 2004 r [...]” jest ogólna i nie wskazuje jakich świadczeń osoba może oczekiwać. Analogicznie sytuacja powtórzyła się decyzją nr DPR.5025.30.7.2019 z 31 lipca 2019 roku przyznano pomoc w formie zasiłku celowego na zakup posiłku lub żywności dla 6 osób w rodzinie tylko na miesiąc lipiec. W związku z powyższym poproszono o wyjaśnienia. Uzyskano następującą odpowiedź: „Jedno dziecko zostało objęte pomocą w formie dożywiania. Pozostali członkowie rodziny nie zostali objęci pomocą w formie gorącego posiłku, ponieważ placówki oświatowe do których uczęszczały pozostałe dzieci nie prowadziły dożywiania. Placówka oświatowa, w której dożywiano dziecko nie prowadziła dożywiania w dni wolne od nauki. Rodzice wykazali chęć w weekendy zapewniać ciepły posiłek (gotowanie obiadów) we własnym zakresie. W styczniu 2019 r. rodzina nie ubiegała się o zasiłek celowy na zakup posiłku lub żywności. [...]. Po raz pierwszy klient zgłosił się do tutejszego Ośrodka we wrześniu 2018 r. Posiadał już orzeczenie o stopniu niepełnosprawności z 2016 r. Nie ubiegał się jednak o zasiłek stały, gdyż dochód przekraczał kryterium dochodowe pomocy społecznej. [...]. Tutejszy Ośrodek zgodnie z Zarządzeniem nr 30/2018 Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej z dnia 27 grudnia 2018 r. w sprawie realizacji programu wieloletniego "Posiłek w szkole i w domu" w 2019 r., zasiłek celowy przyznawany jest na okres jednego miesiąca, w związku z powyższym decyzją nr DPR.5025.30.5.2019 z dnia 27 lutego 2019 r. rodzinie przyznano pomoc na jeden miesiąc. [...] W styczniu, marcu, kwietniu, maju, czerwcu, sierpniu, wrześniu, październiku i grudniu 2019 r. rodzina pomimo ustnego poinformowania nie ubiegała się o zasiłek celowy na zakup posiłku lub żywności. W oparciu o rozeznanie sytuacji rodziny oraz okoliczności sprawy, ośrodek nie znalazł przesłanek do przyznania pomocy z urzędu“.

Należy zauważyć, że w aktach strony znajduje się notatka służbowa pracownika socjalnego z 1 sierpnia 2019 roku: „W dniu 01.08.2019. pracownik socjalny przeprowadził rozmowę telefoniczną z panem [...]. Ustalono, że ww. nie jest zainteresowany pomocą w formie posiłków dla córki [...], która od września 2019 r. będzie uczęszczała do technikum w Oświęcimiu.” Natomiast nie ma informacji, że pracownik socjalny poinformował o możliwości ubiegania się o pomoc w formie zasiłku celowego na zakup posiłku lub żywności w ramach programu i że osoba wie w jakiej wysokości mógłby uzyskać pomoc i rezygnuje z niej ponieważ np. posiada środki własne, które wystarczają na zaspokojenie podstawowych potrzeb rodziny.

[Dowód: akta kontroli, str. 102-103, 109, 757-856]

5. Odnośnie akt do decyzji nr DPR.5025.15.8.2019 z 25.06.2019 r. – poproszono o wyjaśnienie przyznania pomocy w formie dożywiania jedynie na jeden miesiąc oraz o informację czy przyznano rodzinie pomoc w formie dożywiania w okresie wakacyjnym oraz czy monitorowano sytuację rodziny w II półroczu 2019 r. Stwierdzono brak ww. informacji w aktach sprawy. Jak wyjaśniono: „Pomoc w formie dożywiania przyznano na 1 miesiąc z uwagi na zmieniającą się sytuację dochodową rodziny.

W okresie wakacyjnym nie przyznano pomocy w formie dożywiania, ponieważ klient nie wyraził chęci korzystania z gorącego posiłku w szkole, zgodnie z oświadczeniem z dnia 13.06.2019 r. W przypadku, kiedy była możliwość zapewnienia gorącego posiłku, a rodzice dzieci objętych dożywianiem nie byli zainteresowani zapewnieniem dzieciom posiłku w szkołach w okresie wakacji, nie przyznawano również zasiłku celowego na zakup posiłku lub żywności.

Nawiązano kontakt telefoniczny z rodziną. Ustalono, że z uwagi na poprawę sytuacji dochodowej (podjęcie pracy przez klienta) rodzina nie była zainteresowana ubieganiem się o świadczenia z pomocy społecznej.”

[Dowód: akta kontroli, str. 1009-1030, 1111-1132]

Wyjaśnienie nie może zostać uznane, gdyż w przypadku kontaktu telefonicznego z rodziną i ustaleniu, że aktualna sytuacja materialno-bytowa nie wymaga pomocy ze

strony Ośrodka należało sporządzić notatkę służbową na okoliczność powziętych informacji. W aktach sprawy nie stwierdzono przedmiotowej notatki.

Należy zauważyć, że rodziny nie w każdym miesiącu otrzymywały pomoc w formie zasiłku celowego na zakup posiłku lub żywności pomimo, że spełniały kryteria.

[Dowód: akta kontroli, str. 71]

Należy zaznaczyć, że w aktach brak adnotacji potwierdzającej, że Strony posiadają własne środki finansowe, które wystarczają na zaspokojenie podstawowych potrzeb i dlatego rezygnuje z ubiegania się o pomoc w formie dożywiania.

W sytuacji, gdy organ powołuje się na brak wniosku jako powód nie przyznania pomocy, to w aktach powinny znajdować się dokumenty potwierdzające, iż strona została poinformowana o możliwości złożenia wniosku o dane świadczenie oraz w jakiej wysokości mogą otrzymać świadczenia o których przyznanie nie wnioskowała. Z przedłożonych wyjaśnień wynika, iż strony szczegółowe informacje o możliwych formach pomocy otrzymywały ustnie. Istotnym jest, że jedną z zasad obowiązujących w postępowaniu administracyjnym jest zasada pisemności (zgodnie z art. 14 § 1 k.p.a.: „Sprawy należy załatwiać w formie pisemnej lub w formie dokumentu elektronicznego [...]”). Ponadto zgodnie z zasadą informowania stron, wyrażoną w art. 9 k.p.a.: „Organy administracji publicznej są obowiązane do należytego i wyczerpującego informowania stron o okolicznościach faktycznych i prawnych, które mogą mieć wpływ na ustalenie ich praw i obowiązków będących przedmiotem postępowania administracyjnego. Organy czuwają nad tym, aby strony i inne osoby uczestniczące w postępowaniu nie poniosły szkody z powodu nieznamomości prawa, i w tym celu udzielają im niezbędnych wyjaśnień i wskazówek”.

Zgodnie z art. 119 ust. 2 pkt 4 ustawy o pomocy społecznej pracownik socjalny jest zobowiązany udzielać osobom zgłaszającym się pełnej informacji o przysługujących im świadczeniach i dostępnych formach pomocy.

Przyznawanie świadczeń z pomocy społecznej następuje w trybie określonym przepisami prawa a postępowanie jest prowadzone zgodnie z zasadami określonymi w ustawie o pomocy społecznej oraz kodeksie postępowania administracyjnego. Brak przyznania świadczenia nie może opierać się na odczuciach, czy też wiedzy potocznej. Zgodnie z art. 14 k.p.a. w polskim postępowaniu administracyjnym obowiązuje zasada pisemności, a więc fakty nie odzwierciedlone w aktach sprawy z punktu widzenia postępowania nie mogą być brane pod uwagę przy rozstrzygnięciu sprawy.

Pozyskane w postępowaniu wyjaśniającym informacje, należy ocenić i w oparciu o całość materiału dowodowego podjąć ostateczną decyzję. Należy pamiętać w postępowaniu administracyjnym należy stosować zasadę prawdy obiektywnej i całościowej oceny dowodów, zgodnie z art. 7 i 77 § 1 k.p.a. (cyt.: „art. 7. W toku postępowania organy administracji publicznej stoją na straży praworządności, z urzędu lub na wniosek stron podejmują wszelkie czynności niezbędne do dokładnego wyjaśnienia stanu faktycznego oraz do załatwienia sprawy, mając na względzie interes społeczny i słuszny interes obywateli.”

Art. 77 § 1. Organ administracji publicznej jest obowiązany w sposób wyczerpujący zebrać i rozpatrzeć cały materiał dowodowy.”).

Postępowanie administracyjne

W okresie od stycznia do września 2019 r. Ośrodek prowadził 514 postępowań w sprawie świadczeń z pomocy społecznej, z tego:

- 496 wszczęto na wniosek osoby zainteresowanej/jej przedstawiciela ustawowego,
- 17 postępowań wszczęto z urzędu,
- 1 postępowanie wszczęto na wniosek lub we współpracy z organizacjami pozarządowymi lub innymi podmiotami,
- nie było postępowania wszczęto na wniosek innej osoby.

W okresie kontrolowanym Ośrodek wydał 820 decyzje administracyjne, w tym 26 decyzji odmownych. Od wydanych decyzji 1 osoba wniosła odwołanie przekazane do II instancji, decyzja MOPS została utrzymana w mocy przez organ odwoławczy.

[Dowód: akta kontroli, str. 19]

W ramach czynności kontrolnych analizie poddano teczki aktowe 14 osób/rodzin, co stanowi ok. 11 % osób objętych pomocą Ośrodka.

W trakcie kontroli stwierdzono następujące błędy w prowadzonych postępowaniach administracyjnych:

- Przyznano dwie decyzje przyznające te samo świadczenie na ten sam okres i nie uchylano poprzedniej decyzji.

Pan [...] 20 grudnia 2019 roku (data wpływu do OPS 2 stycznia 2019 roku) zwrócił się z prośbą o przedłużenie pobytu w DPS „Relax” w Brodach. Ośrodek wydał decyzję nr DPR.5027.8.1.2019 z 2 stycznia 2019 roku kierującą ww. do DPS „od dnia 1 stycznia 2019 r. do dnia 31 marca 2019 r.” oraz decyzję DPR.5027.2.1.2019 z 2 stycznia 2019 roku kierującą Pana [...] do tego samego DPS na ten sam okres. Należy stwierdzić, że zostały wydane 2 decyzje kierujące ww. do DPS na ten sam okres.

[Dowód: akta kontroli, str. 2053, 2055]

Ocena działań ośrodka, podejmowanych wobec indywidualnych osób i ich rodzin w ramach przyjętej strategii rozwiązywania problemów społecznych, przy wykorzystaniu oceny zasobów, rekomendacji oraz na podstawie rozeznaczonych potrzeb

Zgodnie z art. 2 ustawy o pomocy społecznej, pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Aby prawidłowo realizować zadania wynikające z ww. ustawy, należy dokonać prawidłowej identyfikacji problemów społecznych na terenie Gminy oraz zaprojektować działania służące ich rozwiązywaniu.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych została przyjęta Uchwałą nr XI/120/2015 Rady Miejskiej w Chełmku z dnia 26 listopada 2016 w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Chełmek na lata 2016-2020. W roku 2019 OPS Chełmek dokonał oceny skuteczności i efektywności działań określonych w Strategii. Jak oświadczone: *”Ocenę sporządza dyrektor, dokument przedstawiono Radzie Miejskiej wraz ze sprawozdaniem z działalności MOPS za 2018 w dniu 29 kwietnia 2019.”*. Raport stanowi opracowanie zawierające informacje na temat efektów jakie osiągnięto w 2018 roku w zakresie realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Chełmek na lata 2016-2020 przyjętej ww. uchwałą. W ww. dokumencie zapisano m.in. cyt.: *„Liczba rodzin korzystających z pomocy finansowej, jak również liczba środków przeznaczanych przez Ośrodek na wypłatę różnego rodzaju zasiłków z pomocy społecznej świadczeń pokrewnych ma tendencję spadkową. Wyjątek stanowią koszty utrzymania mieszkańców w domach pomocy społecznej. Tabela nr 4 przedstawia rodzaje powodów występowania trudnej sytuacji życiowej oraz liczbę środowisk i osób w nich żyjących. Dokonując analizy pod kątem powodu przyznania pomocy ustalono, iż dominującym powodem ubiegania się o świadczenia z pomocy społecznej w 2018 roku było ubóstwo (110 środowisk), wynikające z trzech głównych powodów: niepełnosprawność (107 środowisk), długotrwała lub ciężka choroba (90 środowisk), bezrobocie (57 środowisk). W ciągu ostatniego roku widoczna jest wyraźna poprawa sytuacji na lokalnym rynku pracy: 40% spadek bezrobocia jako przestanki do udzielenia pomocy oraz 21% spadek ubóstwa jako przestanki do udzielenia pomocy. Równocześnie wzrosła o 10% grupa rodzin z problemem długotrwałej choroby. Trend ten utrzymuje się od 2015 roku. Hierarchia powodów ubiegania się o pomoc nie zmienia się od kilku lat, natomiast stopniowo maleje liczba osób bezrobotnych oraz liczba środowisk objętych pomocą. Wynika to z faktu polepszającej się sytuacji na rynku pracy oraz wprowadzenia świadczenia 500+.”*

[Dowód: akta kontroli, str. 71]

W trakcie kontroli, poproszono o informacje, w jaki sposób pracownicy socjalni Ośrodka pobudzają społeczną aktywność i inspirują działania samopomocowe w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych osób, rodzin, grup i środowisk społecznych. Otrzymano następującą informację: *„Pracownicy socjalni motywują do podejmowania aktywności i inicjatyw społecznych, prowadzą poradnictwo, zapewniają wsparcie informacyjne, wspierają rodziny w wykonywaniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, prowadzą pracę socjalną, realizują projekty socjalne, działania środowiskowe..”*.

[Dowód: akta kontroli, str. 7]

Na pytanie w jaki sposób pracownicy socjalni dokonują analizy i oceny zjawisk, które powodują zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej, otrzymano następującą odpowiedź: *„Pracownicy socjalni dokonują analizy i oceny zjawisk w trakcie przeprowadzania wywiadów środowiskowych, prowadzenia pracy socjalnej, rozmów z klientami pomocy społecznej, analizę zgłoszeń, diagnozują sytuację osób i rodzin, analizują uprawnienia i możliwości osób i rodzin w celu poprawy ich sytuacji życiowej, ustalają plan pomocy.”*.

[Dowód: akta kontroli, str. 7]

W toku kontroli ustalono, że działania podejmowane przez Ośrodek wpisywały się w cele określone w Strategii. Przykładowo w sprawozdaniu z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Chełmku za 2018 rok, zapisano, cyt.: *„W celu poprawy działań na rzecz osób bezrobotnych Ośrodek ściśle współpracuje z Powiatowym Urzędem Pracy w Oświęcimiu, regularnie upowszechnia na tablicy ogłoszeń aktualne oferty pracy z PUP oraz Eures, pracownicy socjalni pomagają pisać CV i listy motywacyjne swoim podopiecznym, motywują ich do aktywnego poszukiwania pracy. Osoby bezrobotne były kierowane przez pracowników socjalnych do udziału w programach aktywizujących organizowanych przez podmioty zewnętrzne:*

„Bo jak nie my to kto?” – skierowano 10 osób

„Czas na zmiany” – skierowano 1 osobę

Jedną z form aktywizacji osób bezrobotnych są prace społecznie użyteczne, organizowane we współpracy z powiatowym Urzędem Pracy w Oświęcimiu. Gmina organizuje prace społecznie użyteczne dla osób bezrobotnych bez prawa do zasiłku, korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej lub dla osób określonych w art. 73 a ust. 1a ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz. U. z 2018 r., poz. 1265). Bezrobotni sprzątają pomieszczenia, wykonują prace porządkowe na terenie gminy, prace konserwatorskie bez użycia urządzeń elektrycznych, pielęgnacja terenów zielonych, utrzymanie czystości i porządku wokół otoczenia budynków użyteczności publicznej, koszenie traw, grabienie liści, wycinka krzewów i samosiejek, odśnieżanie. Aktywizacją objęto 4 osoby, liczba godzin prac wyniosła – 670. Wysokość świadczenia pieniężnego z tytułu wykonywania prac społecznie użytecznych wynosiła od marca do maja 2018 roku 8,10 zł/godz. Natomiast od czerwca 2018 roku do listopada 2018 roku wynosiła 8,30 zł/godz.”.

Ponadto Ośrodek dokonywał analizy problemów społecznych występujących na terenie gminy, rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej. Na podstawie :

„Analiza dokumentacji własnej: rejestr wniosków, sprawozdania za pośrednictwem CAS, platforma SEPI, analiza wywiadów środowiskowych, liczby i rodzaju przyznanych świadczeń.”.

[Dowód: akta kontroli, str. 7]

Na tym protokół zakończono.

Pouczenie

Zgodnie z § 15 ust. 2 pkt. 7 w związku z § 16 ust. 3 i 4 rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej z dnia 23 marca 2005 r. w sprawie nadzoru i kontroli w pomocy społecznej (Dz. U. z 2005 r. Nr 61, poz. 543 z późn. zm.) Dyrektorowi kontrolowanej jednostki przysługuje prawo zgłoszenia przed podpisaniem protokołu kontroli, umotywowanych zastrzeżeń dotyczących ustaleń zawartych w protokole – w terminie 7 dni od dnia otrzymania protokołu – do Dyrektora Wydziału Polityki Społecznej Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego. Ponadto zgodnie z § 16

ust. 1 ww. rozporządzenia Dyrektorowi kontrolowanej jednostki przysługuje prawo do odmowy podpisania protokołu – z podaniem w terminie 7 dni od dnia jego otrzymania – pisemnych wyjaśnień przyczyn tej odmowy.

Do protokołu wniesiono zastrzeżenia / nie wniesiono zastrzeżeń

Po przeczytaniu, niniejszy protokół podpisano przy użyciu kwalifikowanych podpisów elektronicznych.

Plik z podpisaną wersją protokołu, za poświadczeniem odbioru, otrzymuje Dyrektor jednostki podlegającej kontroli, a podpisany w formie elektronicznej protokół dołącza się do akt kontroli.

Data otrzymania protokołu:

Data i miejsce podpisania protokołu:

Podpis Dyrektora jednostki kontrolowanej:

Podpisy inspektorów kontrolujących: